

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Důsledky ukrajinské krize pro ekonomickou spolupráci EU
a Ukrajiny**

Diplomová práce

Autor: Alona Katasonova

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Brno 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci:

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna na v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Ing. Zbyšku Koreckí, Ph.D. za trpělivost, jeho odborný dohled, rady a připomínky při zpracování práce.

Dále děkuji své rodině, blízkým a Darii Baranové za morální podporu a trpělivost.

Abstrakt

KATASONOVA, A. *Důsledky ukrajinské krize pro ekonomickou spolupráci EU a Ukrajiny*. Diplomová práce, Brno: Mendelova univerzita, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií, 2015. Vedoucí bakalářské práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Diplomová práce se zabývá problematikou vlivů ukrajinské hospodářské krize na ekonomickou spolupráci mezi Ukrajinou a Evropskou unií. První část práce rozebírá teoretické aspekty koncepce a rozsahu politické a hospodářské krizí. Analytická část obsahuje statistickou analýzu obchodních vztahů Ukrajiny a EU, spolu s grafickou a tabulkovou prezentací výsledků. V poslední části práce autorka navrhuje konkrétní doporučení, která by měla vést k překonání krizových jevů a přibližování Ukrajiny k evropským normám.

Klíčová slova

Krize, Ukrajina, Evropská unie, zahraniční obchod, vývoz, dovoz, saldo obchodní bilance, Dohoda o přidružení, spolupráce.

Abstract

KATASONOVA, A. *The consequences of the Ukrainian crisis for economic cooperation between the EU and Ukraine*. Diploma thesis, Brno: Mendel University in Brno, Faculty of Regional Development and International Studies, 2015. Thesis supervisor: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

This diploma thesis deals with the effects of economic crisis in Ukraine on economic cooperation between Ukraine and the European Union. The first part of the thesis discusses the theoretical aspects of the concept and the dimension of the politic and economic crises. The analytical part includes a statistical analysis of trade relations between Ukraine and the EU, along with graphical and tabular presentation of results. In the last part of the thesis the author proposes specific recommendations, which should lead to overcoming of crisis and to approaching of Ukraine closer to European standards.

Keywords

Crisis, Ukraine, European Union, foreign trade, exports, imports, trade balance, Association Agreement, cooperation.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 CÍL A METODIKA PRÁCE	7
2.1 Cíl práce	7
2.2 Metodika práce	7
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE	8
3.1 Politické konflikty a politické krize	8
3.1.1. Povaha politického konfliktu. Typologie a funkce politických konfliktů	8
3.1.2. Pojem politické krize. Model krizového vývoje politických konfliktů a způsoby jejich řešení	10
3.2 Teoretické aspekty koncepce a rozsahu hospodářské krize	13
3.2.1 Krize jako přirozené fáze ekonomického cyklu	13
3.2.2 Klasifikace ekonomických krizí a jejich základní druhy	17
3.2.3 Hlavní příčiny vzniku hospodářských krizí a jejich možné důsledky	19
3.3 Ukazatele ekonomického rozvoje státu	24
4 ANALÝZA DOPADŮ UKRAJINSKÉ KRIZE NA VZTAHY UKRAJINY A EU	27
4.1 Analýza ekonomické situace Ukrajiny do krize 2013	27
4.1.1 Období transformace	27
4.1.2 Strukturální problémy ekonomiky	30
4.2 Analýza dopadu podpisu dohody o přidružení Ukrajiny s EU, základní ustanovení a význam ..	39
4.3 Srovnání hlavních ekonomických ukazatelů spolupráce EU a Ukrajiny před a v období krize roku 2014-2015	42
4.3.1 Zahraniční obchod	42
4.3.2 Obchod se zbožím	44
4.3.3 Obchod se službami	48
4.3.4 Přímé investice	52
5 NÁVRHOVÁ ČÁST	56
5.1 Postkonfliktní vývoj Ukrajiny k ekonomické stabilitě	56
5.2 Matice logického rámce	60
6 ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM ZKRATEK	75
SEZNAM GRAFŮ	76
SEZNAM OBRÁZKŮ	76
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM PŘÍLOH	77
PŘÍLOHY	78

1 ÚVOD

Pro politickou a hospodářskou krizi na Ukrajině v roce 2014 je velmi důležité odhalit příčiny jejího vzniku. A to za účelem posouzení rozsahu jejího dopadu a možných důsledků pro vývoj státu jako celku. Perspektivy dalšího rozvoje a zlepšení zahraničního obchodu Ukrajiny jsou spojeny s přílivem ukrajinského zboží a služeb na zahraniční trh, orientace Ukrajiny na export, vytvoření atraktivního investičního klima a posílení partnerství se zeměmi EU. Proto další rozvoj ekonomiky Ukrajiny by měl být zaměřen na posílení účinnosti zahraničně obchodní činnosti. S ohledem na nedávný podpis dohody o přidružení mezi Ukrajinou a Evropskou unií není možné nezaregistrovat vliv krizových jevů, přítomných v zemi, na další rozvoj vztahů Ukrajiny s EU. Z tohoto důvodu jsem si pro svou práci zvolila téma vlivu a dopadu ukrajinské krize na hospodářskou spolupráci EU a Ukrajiny.

Zaměření práce je definováno následovně: navzdory významným úspěchům moderního vědeckého myšlení, které se týká výzkumu krizových procesů na Ukrajině, stav ekonomické praxe ukazuje, že je nutné provést další zkoumání tohoto problému a jeho přezkoumání na příkladu "Ukrajina - EU".

Předmětem práce je analýza krize na Ukrajině, která významným způsobem ovlivňuje vztahy s EU a způsoby vyrovnání důsledků ukrajinské krize v aspektu eurointegrace.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

2.1 Cíl práce

Cílem práce je doporučit změny politik k zabezpečení hospodářského růstu pro překonání krizové situace země prostřednictvím analýzy vlivu ukrajinské krize na bilaterální obchodní vztahy mezi Ukrajinou a Evropskou unií. Současně zhodnotit změny v jednotlivých sektorech obchodu se zbožím a službami na pozadí krizových jevů. Na základě výsledků analýzy predikovat možný vývoj spolupráce Ukrajiny a EU.

2.2 Metodika práce

Základní výzkumné metody použité při psaní práce jsou: teoretické (analýza, syntéza, srovnání, uspořádání), empirické (popis a měření), metody matematického zpracování výsledků (zpracování dat a vytvoření grafických prezentací výsledků získaných v průběhu výzkumu) a metoda logického rámce (metodika projektového řízení, která zahrnuje jasné formulace cílů, strategické plánování pro jejich dosažení, opatření, hodnocení a rizika projektu).

V průběhu psaní práce byly použity různé literární zdroje podle jejich zaměření, vědecké hodnoty, metodiky a techniky výzkumu. Metodickým základem práce se stala data a zdroje které byly čerpány z odborných publikací, internetových zdrojů, knih, článků z periodik a databází renovovaných mezinárodních organizací.

Časový rámec práce je omezen rokem 2014 z toho důvodu, že v době psaní diplomové práce nebyla k dispozici relevantní data vztahující se k roku 2015.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Politické konflikty a politické krize

Je třeba poznamenat, že v celé historii lidské společnosti jsou pojmy politika a konflikt neoddělitelné. Rozpory a konflikty jsou vlastní každému politickému procesu. Konflikt jako původní forma existence a interakce různých zájmů a přesvědčení v politice vzniká uvnitř politického společenství nebo mezi těmito společenstvími, a to v různých konkrétních formách. Proto je velmi důležité nejen co nejpřesněji definovat pojmy "konflikt" a "krize" a zkoumat jejich typologii, ale také zvážit možné způsoby, jak politické konflikty a krize řešit a překonat.

3.1.1. Povaha politického konfliktu. Typologie a funkce politických konfliktů

Problematika sociálně-politického konfliktu je definitivně schválena v politologii od XIX. století, odráží se v dílech M. Webera, A. Tocquevilla, K. Marxe, G. Simmela a dalších. Při vši rozmanitosti přístupů k identifikaci a zkoumání tohoto jevu (E. Durkheim, M. Weber a D. Dewey vycházeli z předpokladu, že konflikt je sekundární jev pro pochopení politiky a její podřízenosti základním společenským hodnotám, zatímco K. Boulding, L. Coser, A. Bentley a další považovali konflikt za přední zdroj politiky, vycházející ze změn, které se v politice vyskytují), společné pro ně je pochopení politického konfliktu jako formy boje o moc mezi některými aktéry politického procesu. (PRETORIUS, 1991)

V moderní politologii se za politický konflikt považuje střet protichůdných zájmů, postojů, hodnot a priorit, podmíněný nutností interakce mezi různými subjekty politické činnosti. Mezi ně patří jednotlivci, sociální a etnické skupiny, politické strany a hnutí, elity a také státy.

Dopad konfliktu jako objektivního faktoru vede k tomu, že politický proces neustále pokračuje ve znamení boje různých zájmů. Tento boj může mít skrytý nebo otevřený, mírový nebo násilný charakter, provádí se prostřednictvím rozhovorů a diskuzí, nebo prostřednictvím otevřeného střetu. Obecná povaha konfliktu spočívá v rozporu uplatňování zájmů a nároků stran při omezení nebo nemožnosti jejich vzájemného uspokojení. (GLUHOVA, 2010, s. 62)

Z těchto důvodů by měl být konflikt považován za způsob sociální interakce jednotlivců, skupin a organizací, a měl by být vnímán jako normální a přirozený projev kolektivního života. Nesmírně důležité je pohlížet na "konflikt" a "rozpor" v povinném a

nerozlučném spojení s "kompromisem", "konsensusem", tj. schválením zájmů a překonáváním protichůdných situací.

Existuje několik možností typologie konfliktů. Rozlišují se konflikty vertikální (mezi subjekty politické moci na různých úrovních - centrální a místní státní správou, občany a organizacemi) a konflikty horizontální (mezi jednotlivci, skupinami, vrstvami, třídami).

Konflikty mohou vznikat mezi elitou a zbytkem společnosti, ale také mezi různými částmi (frakcemi, skupinami) samotné vládnoucí elity společnosti. Konflikty jsou nedílnou součástí vztahů různých politických sil (stran, hnutí) a sociálních vrstev (tříd). Takové konflikty probíhají ve formě politického boje mezi různými stranami a občanskými organizacemi. (DARENDORF, 2007, s. 42-44)

Oblast fungování politického konfliktu není omezena rámcem státu a společnosti. Konflikty vznikají mezi dvěma, nebo několika celými systémy států, odráží rozpory politických, ekonomických a sociálních zájmů různých národů.

Konflikty vznikají na úrovni jednotlivců a jednotlivých skupin. V tomto případě je z jedné strany velmi těžké najít správné politické motivy neshody, a z druhé strany prosadit politické zájmy na úrovni veřejné a státní správy. Podle hloubky, intenzity a nastavitelnosti rozlišujeme konflikty:

- radikální, nebo globální, pokud možnosti jejich řešení nebo alternativní výstupy z nich vůbec neexistují;
- dílčí, když na periferii rozporů je detekován nějaký společný zájem, nebo odpovídající představa o rámci konfliktu.

Systémová analýza konfliktů identifikuje čtyři fáze vývoje konfliktu:

- latentní fáze, která tvoří konkrétní obsah konfliktu zájmů;
- fáze napětí, což je evoluce skrytého konfliktu;
- fáze antagonismu jako indikátor napětí za předpokladu, že pokusy o odstranění konfliktu byly odmítnuty;
- fáze neslučitelnosti, která je konfliktem v pravém slova smyslu.

V závislosti na složení konfliktních stran lze politické konflikty rozdělit na institucionalizované (v případě, že aktéry konfliktu jsou různé politické instituce, strany) a neinstitucionalizované (když jedna ze stran konfliktu není stranou nebo veřejnou organizací).

Existují otevřené konflikty (které mají jasně vymezené externí projevy) a latentní konflikty (v nichž převládají skryté způsoby konfrontace a boje účastníků konfliktu).

Podle doby trvání konfliktu lze rozlišit dlouhodobé a krátkodobé politické konflikty. (LANCOV, 2008, s. 23)

Politické konflikty plní ve společnosti přirozenou funkci udržení dynamiky společensko-politického procesu. Základem konfliktu je existence reálných faktorů a specifických podmínek v dané společnosti. Spolu s tím konflikty plní i řadu jiných funkcí (například posilují pocit identity a sounáležitosti členů zájmových skupin). (COSER, 1956)

3.1.2. Pojem politické krize. Model krizového vývoje politických konfliktů a způsoby jejich řešení

Zlomový bod ve vývoji politického procesu v politice je označován pojmem "krize".

Jedním ze základních pojmů moderní politologie je politický systém jako komplexní soubor politických institucí, norem, hodnot, myšlenek a vztahů, které zajišťují realizaci politické moci ve společnosti. Hlavním prvkem mechanismu politického systému je jeho sociální základna, kterou tvoří lidé, tvořící sociální společenství a skupiny, a vytvářející politické instituce. Právě tyto subjekty politiky tvoří podmínky a určují charakter politického systému. S jejich existencí a aktivitou souvisí vznik, vývoj a fungování tohoto systému. Aktéři politiky mají různou politickou sílu a jsou ve stavu permanentního konfliktu, jehož předmětem je politická moc, možnost nakládat s ní, nebo být nezávislý na ní. Tato konfrontace vytváří politické krize. Na bázi metodologie systémové analýzy je politická krize sledována jako jeden z přechodových procesů v sociálně-politických systémech. Krize systému nastane, pokud jeho změny jsou tak důležité, nebo působení na něj je tak velké, že parametry systému dosahují kritických hodnot. V tomto stavu stupeň organizace systému prudce klesá a pravděpodobnost návratu k ještě stabilnímu stavu je malá. V různých studiích se uvádí, že v podmínkách krizového stavu výrazně klesá míra předvídatelnosti chování společnosti. Pro vrchol politické krize jsou charakteristické rozpad společnosti na řadu jednotlivých prvků a zároveň vznik nových malých hromadných formací - stran, národně-etnických a náboženských skupin. Kromě toho, s ohledem na politický systém, se politická krize vyznačuje delegitimizací mocenských struktur, nedostatkem interakce mezi různými centry moci, bloádou jednoho centra dalším, vzděláním parlamentních mocenských struktur, čímž se snižuje účinnost společensko-politické regulace a kontroly, což zvyšuje riziko eskalace přírodních forem politického protestu (manifestace, stávky, demonstrace, atd.). (BARSAMOV, 2002)

V dílech O. V. Rogozjana se politickou krizí rozumí náhlé zostření rozporů v systému politických vztahů, unikajících ze stavu nestability, které může vést k vážným změnám ve

strukturu moci, společnosti nebo politického systému jako celku a může způsobit sociální katastrofu, smrt nebo kolaps systému, ale také může být zdrojem pozitivních změn a aktualizace systému. (ROGOZJAN, 2006)

Forma fungování politického systému je politický proces. V něm se odráží souhrn potřeb cílových postojů a vztahů různých společensko-politických sil, jsou naplněny, nebo naopak zamítnuty jejich politické zájmy, vznikají a překonávají se politické krize. Politický proces jako fenomén poskytuje pokrizové formování, fungování, rozvoj a změnu struktur a institucí politického systému a určitého sociálně-politického uspořádání. Je vnímán jako postupná změna jevů, stavů a činností, politický proces zahrnuje projev takových jevů politického života, jako revoluce a kontrarevoluce, stagnace a reformy, stabilita a krize. Politická krize může fungovat a rozvíjet se v revoluční, reakční, degradační, modernizační, stabilizační a destabilizační formě.

Ve své podstatě je politická krize selhání fungování politického systému, porucha předchozích vztahů mezi vládoucí skupinou a podřízenými sociálními vrstvami. Jakákoliv politická krize může přerůst v konfliktní situaci. (DEJSHLE, SOLOGYAN, FEDOROVA, 2006)

Existuje několik typů (druhů) politických krizí:

1. Vládní krize představuje ztrátu kontroly výkonné moci nad situací a končí změnami ve vládě nebo její absolutní rezignací.

2. Parlamentní krize je změna v rozložení sil v orgánu zákonodárné moci, když tento není schopen činit rozhodnutí nebo jsou rozhodnutí v rozporu s vůlí většiny občanů země. Tato krize se překonává zpravidla pomocí rozpuštění parlamentu a vypsání nových voleb.

3. Ústavní krize představuje ukončení základního zákona země v důsledku ztráty legitimacy. Jejím výsledkem je aktualizace Ústavy nebo přijetí nové Ústavy.

4. Zahraniční (mezinárodní) krize je způsobena poruchou systému vztahů státu s jedním nebo několika dalšími státy v důsledku zesílení rozporů mezi nimi a hrozbou jejich eskalace v otevřený konflikt. Není-li krize vyřešena prostřednictvím jednání a dohod, může přerůst ve válku.

5. Celostátní krize je zlomovým bodem ve vývoji sociálně-politického procesu, který nemusí nutně vést ke změně vládnoucí elity nebo dominantní sociální skupiny. Řešením mohou být soukromé přeměny uvnitř vládnoucí skupiny a úprava politického směru bez narušení stávajících vztahů mezi společensko-politickými silami. (MATVEEV, 1997, s. 3)

Jako hlavní projevy otevřeného politického konfliktu v moderní společnosti rozlišujeme terorismus, války, převraty, revoluce, atd.

Ozbrojené střety v průběhu řešení různých druhů konfliktů svědčí o akutní fázi jejich stavu a nazývají se válkou. Existují vnější války (mezi státy) a vnitřní nebo civilní války (v hranicích národního státu).

Revoluční způsob řešení konfliktu zahrnuje odstranění zastaralých společenských struktur, což je dosaženo jejich vytěsněním z veřejného systému prvků a struktur, a následně jejich zničením.

Jednou z extrémních forem projevů konfliktní politické situace je politický převrat. To je otevřený pokus o nahrazení nadvlády jiných politických sil. Sám o sobě politický převrat není schopen obnovit stabilitu systému, protože má povrchní charakter a nemění základní struktury systému (což odlišuje převrat od hluboké společenské transformace).

Partyzánskou válku a terorismus jako způsoby řešení politického konfliktu používají zastánci radikálních a extremistických stran, které usilují o nucenou transformaci společnosti. Charakteristickým rysem mezinárodního terorismu je provádění veřejné nebo sociální struktury teroristických činů mimo území daného státu, pokud jde o zahraniční státní orgány a jednotlivce, definované jako vnější nepřítel. (GOLOVATIJ,2006)

Politický konflikt je možné vyřešit dosažením konsensu a kompromisu.

Konsensus je dohoda většiny členů společenství, pokud jde o nejdůležitější principy politické organizace, rozdělení hodnot, moci a práva ve společnosti. Pro udržení politického konsensu jsou nezbytné tři podmínky:

- 1) připravenost většiny obyvatel respektovat přijaté zákony, ustanovení, normy;
- 2) pozitivní vnímání většiny politických institucí, jejichž cílem je prosazovat tyto zákony a předpisy;
- 3) existence pocitu sounáležitosti ke společenství u různých kategorií občanů, například k národu, který podporuje odstranění rozdílů v zájmech a potřebách.

Důležitou roli hrají v politice kompromisy, které jsou založeny na skutečném poměru sil. Kompromis je dosažení dohody o vzájemných ústupcích stran konfliktu. (LEBEDEVA, 1999)

3.2 Teoretické aspekty koncepce a rozsahu hospodářské krize

Moderní společnost se zavazuje k neustálému zlepšování úrovně životních podmínek, které může zajistit pouze stabilní ekonomický růst. Spolu s tím světová praxe ukazuje, že dlouhodobý hospodářský růst není rovnoměrný, ale má cyklický charakter.

3.2.1 Krize jako přirozené fáze ekonomického cyklu

Hospodářský rozvoj zemí není jednoduchý a rovnoměrný, ale přichází ve vlnách. To se projevuje v určité zákonitosti střídání období vzestupu ekonomiky a relativně rychlého ekonomického růstu s obdobím stagnujících ekonomických podmínek a relativního poklesu růstu výroby, nebo dokonce jeho absolutním propadem. Koncept je známý jako hospodářský cyklus. (SHISHKINA, 2005)

Hospodářský cyklus, kromě inflace a nezaměstnanosti, je jedním z nejdůležitějších makroekonomických problémů. Jedná se o opakující se porušení rovnováhy v národním hospodářství, která jsou doprovázeny snížením, a následně růstem objemu výroby a agregátní poptávky s epizodickým obnovením rovnováhy. (MARYGANOVA, SHAPIRO, 2010, s. 58-59)

Cyklický charakter vývoje ekonomiky může být způsoben různými důvody. K hlavním z nich patří níže uvedené.

1. Nedokonalost procesů samoregulace tržních vztahů. Z důvodu vysoké ekonomické konjunktury se do výroby zapojují další zdroje a zvyšuje se poptávka. Když spotřeba dosáhne maximální úrovně, výroba nemůže reagovat okamžitě, a to má za následek přesycení trhu a začínající pokles výroby.

2. Nehomogenní struktura národního hospodářství. Existence disproporce je v první řadě pozorována v různých úrovních vývoje odvětví. Některá odvětví stárnou, oproti tomu se jiná vyvíjejí. Nerovnoměrné rozmístění výrobních sil v regionech rovněž přispívá k narůstání nerovnováhy ve struktuře národního hospodářství, která má za následek pokles výroby.

3. Charakter pohybu základního kapitálu. V důsledku vědecko-technického pokroku dochází ke zlepšování výrobních zařízení. Potřeba nahradit základní kapitál je způsobena jeho přirozeným stárnutím. Zároveň existuje cykličnost produkce v odvětvích, která vytvářejí výrobní prostředky. V odvětvích, která vytvářejí předměty spotřeby, se provádí pravidelná investování, která mají charakter cyklů. Automaticky dochází k multiplikativnímu rozšíření výrobních prostředků a dalšímu multiplikativnímu zvýšení celé ekonomiky.

4. Charakter pohybu hodnoty základního kapitálu. Během vědeckého a technologického pokroku se zvyšuje produktivita práce. Klesají výrobní náklady. Snižují se náklady na produkt, a tudíž i jeho cena. To má za následek vznik disproporce mezi výrobou, která je vybavena stejným typem zařízení a různými cenami.

Kolísání obchodní aktivity může být způsobeno kromě ekonomických důvodů i externími příčinami. Jedná se o vnější faktory, které jsou mimo ekonomiku. Mezi ně patří: válka, revoluce, různé přírodní katastrofy, růst populace, vědecké objevy a technické inovace.

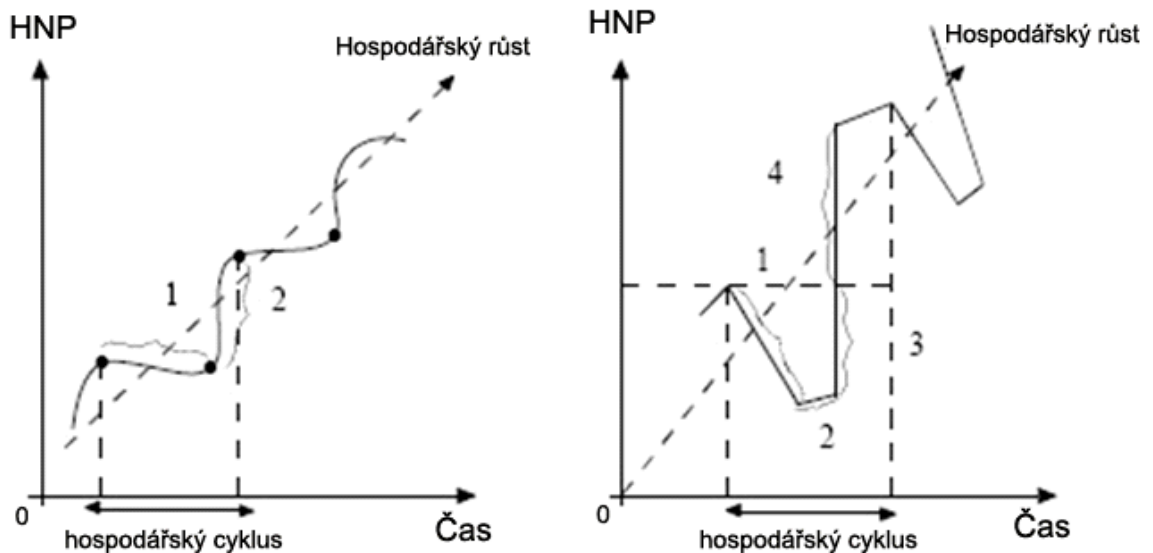
Cyklický charakter vývoje ekonomiky se plně projevuje v pojetí hospodářského cyklu. Pro hospodářský cyklus jsou v dlouhodobém horizontu charakteristické opakující se vzestupy a pády v ekonomické činnosti lidí, které mají společnou tendenci k hospodářskému růstu. To představuje pravidelné kolísání hladiny výroby, investic, zaměstnanosti a příjmů s ohledem na dlouhodobý reálný hrubý domácí produkt. Lze říci, že je to období mezi dvěma stejnými stavy ekonomiky.

Dnešní ekonomická věda identifikuje několik hlavních druhů hospodářských cyklů:

- roční, nebo sezónní, které jsou závislé na různých klimatických změnách;
- krátkodobé, jejichž doba trvání je průměrně 40 měsíců a jsou důsledkem kolísání světových zlatých rezerv;
- střednědobé, označované jako průmyslové, přičemž doba trvání je v rozmezí 7-12 let;
- stavební, trvající 15-20 let, jsou závislé na délce trvání obnovy základního kapitálu;
- velké, jejichž doba trvání je 50-60 let, hlavním faktorem jejich vzniku je dynamika vědecko-technického pokroku.

Ve světové praxi se nejčastěji vyskytují průmyslové (střednědobé) cykly. Jsou propojeny s multifaktoriálním modelem porušení a obnovení ekonomické rovnováhy, proporcionality a vyváženosti národního hospodářství. Zpravidla pokrývají zhruba desetileté období.

Obecně se od sebe ekonomické cykly liší podle délky a intenzity. Avšak všechny cykly procházejí ve svém vývoji stejnými fázemi: recese, deprese (nejnižší bod), vzestup a vrchol (nejvyšší bod). Každá fáze je v jistém smyslu charakterizovaná konkrétním stavem ekonomického systému. Znamé také jako krize, deprese, oživení a vzestup. Grafická interpretace hospodářského cyklu je prezentována na obrázku č. 1. (SALOV, 2009)

Obrázek č. 1 Fáze ekonomického cyklu. Modely dvou a čtyř fázových výkyvů ekonomických podmínek. Zdroj: SALOV, 2009

Výše uvedené fáze hospodářského cyklu budou interpretovány a analyzovány v následujícím textu.

1. Krize

Krize představuje dramatické porušení stávající rovnováhy v důsledku rostoucích disproporcí. To je vnitřní mechanismus násilného přizpůsobování rozsahu veřejné produkce k objemu efektivní poptávky hospodářských subjektů. Krize je charakterizována všeobecnou nadprodukcí. V určitém okamžiku klesá poptávka a vzniká přebytek nabídky. Výroba není schopna reagovat okamžitě, a tak dodává nadále výrobky na trh. Zároveň však existují neprodané zásoby zboží. Trh je přeplněn a začínají se vyskytovat problémy s prodejem. Ceny klesají a snižuje se objem hrubého národního produktu, redukuje se všechny ekonomické ukazatele. Roste nedůvěra k subjektům tržního hospodářství. Mnoho podniků bankrotuje. Centrum ekonomické aktivity se přesouvá na peněžní trh jako důsledek růstu poptávky po peněžních prostředcích v souvislosti s nutností splácení dluhů. Rostoucí poptávka po peněžním kapitálu vyvolává zvýšení úrokových sazeb. To nevyhnutelně vede k poklesu kurzu cenných papírů. V průběhu snižování podnikatelské činnosti výrazně klesá zaměstnanost a nezaměstnanost roste. Krize končí depresí, která vede ke vzniku nového hospodářského cyklu. Méně často je přerušena fázemi oživení nebo zvedání.

2. Deprese

Deprese je charakterizována nízkou úrovní podnikatelské aktivity, masovou nezaměstnaností, likvidací zastaralého základního kapitálu a komplexní stagnací výroby.

Nízké ceny vedou k poklesu komoditních zásob. Jejich velká část je zničena. Na rozdíl od fáze recese (krize) klesá poptávka po peněžních prostředcích producentů. Na trhu zůstávají jen nejvíce konkurenceschopné podniky, kterým se podařilo přizpůsobit se dané ekonomické situaci. Na omezené období nastává relativní stabilita. Přebytek peněžního kapitálu se odráží v poklesu hodnot cenných papírů. Klesá úroveň úrokových sazeb. Navzdory tomu kurz cenných papírů stagnuje a neroste vzhledem ke stagnaci výroby, která neposkytuje dividendy.

3. Oživení

Fáze hospodářského cyklu, která určuje začátek oživení ekonomické aktivity. Nastává částečné obnovení základního kapitálu. Likvidace nadbytečných zásob, umožní podnikům opět zvýšit objem výroby. Klesá míra nezaměstnanosti, zrychluje se oběh kapitálu, roste spotřebitelská poptávka, zvyšuje se úroveň cen, úrokových sazeb a zisku. Rovněž se zvyšují zisky podniků. Akcie a jiné cenné papíry jsou stále dražší. Během fáze oživení se zvyšuje také poptávka po úvěrech.

4. Vzestup

Fáze pokračuje hospodářským růstem, který byl zahájen v době oživení. V procesu růstu je dosaženo téměř plné zaměstnanosti. Výrazně se rozšiřují výrobní kapacity, které jsou k dispozici. Zrychlilo se tempo aktualizování základního kapitálu a vznikají nové podniky. V důsledku rostoucí úrovně investování se i nadále zvyšují úrokové sazby. Rostoucí zisk podniků přispívá k dalšímu růstu kurzu cenných papírů. Zvláštní roli v této fázi hraje obchodní kapitál. Obyvatelstvo očekávající další zvyšování cen má tendenci nakupovat stále větší množství zboží. Tvoří se spekulativní boom poptávky, který přímo ovlivňuje další rozšíření výroby. To vede ke zvětšování rozdílu mezi výrobou a solventní poptávkou obyvatelstva.

Hospodářský cyklus je zahájen a ukončen fází krize a je tudíž nezbytnou součástí pokroku. Plní několik základních funkcí:

- destruktivní funkce je determinována oslabením a eliminací (nebo kvalitativní transformace) zastaralých prvků dominantního, převládajícího systému, který už ale vyčerpal svůj potenciál;

- tvůrčí funkce - vytvoření cesty pro určení původně slabých prvků budoucího cyklu;

- dědičná funkce - test pevnosti a přenos dědictví těch prvků systému, které se akumulují a přesouvají do budoucnosti (někdy se částečně modifikují). (CHEPURINA, KISELEVA, 2009, s. 113)

Podívejme se podrobněji na základní druhy ekonomických krizí, jejich příčiny a možné důsledky.

Krize ve své dynamice prochází několika stádii:

- latentní, skryté období, předpoklady pro vznik krize již byly dosaženy, ale ještě nenastaly. Období se shoduje s poslední etapou fáze stabilního vývoje (zralosti) odstupujícího cyklu a začátkem vzniku následujícího cyklu;

- období propadu a prudkého zhoršení všech rozporů. Dochází k výraznému zhoršení všech ukazatelů dynamiky současného, ale již zanikajícího system. Během tohoto období se otevřeně projevují prvky nového systému, představujícího budoucnost a je porušena stabilita;

- období zmírnění krize, vytvářejí předpoklady pro její překonání. Přejít k fázi deprese zajišťuje dočasnou rovnováhu (na nižší úrovni) mezi starým systémem, který ztratil a novým, který je ve fázi oživení (kdy krize a deprese jsou již překonány). Stává se dominantní a převažující. Doba trvání těchto období, jakož samotná krize, není stejná, výsledek nelze považovat za předem přesně stanovený. (ANDREEVA, 2007, s. 290)

3.2.2 Klasifikace ekonomických krizí a jejich základní druhy

Každá krize je jiná, má své charakteristické rysy, faktory a příčiny. V závislosti na tom lze provést jejich typologii podle konkrétního kritéria, a vytvořit tak rozsáhlou klasifikaci krizí (Příloha č. 1), která je nezbytná a je určena pro diferenciaci prostředků a způsobů jejich řízení. Pokud definujeme pojem a charakter krize, pak se zvyšuje možnost snížení její závažnosti, redukce doby trvání a zajištění jejího hladkého průběhu. K hlavním druhům ekonomických krizí patří níže uvedené.

Cyklické krize se vyznačují pravidelně se opakujícími poklesy hodnoty společenské výroby, které způsobují zánik obchodní a pracovní činnosti ve všech oblastech národního hospodářství. Dávají začátek nového cyklu podnikatelské činnosti.

Průběžné krize jsou charakterizovány sporadicky vznikajícími propady společenské výroby, které na omezené období přerušují fázi oživení a růstu národní ekonomiky. Jsou poměrně krátkodobé a nabývají více lokálního charakteru. Nevedou však k začátku nového cyklu.

Strukturální krize souvisí s postupným nárůstem meziodvětvových nevyvážeností společenské výroby provázaných nerovnováhou v hromadné výrobě. Vyznačují rozpor struktury společenské výroby ke změněným podmínkám efektivního využívání zdrojů. Strukturální krize, ke kterým patří zejména energetické krize, vedou k dlouhodobým otřesům. Řešení vyžaduje poměrně dlouhou dobu na přizpůsobení se změněným podmínkám procesu veřejné reprodukce.

Dílčí krize nezahrnují celou ekonomiku, ale jenom samostatnou oblast společenské veřejné reprodukce. Souvisí s poklesem ekonomické aktivity v hlavních oblastech činnosti, především v bankovníctví, v měnové a kreditní oblasti.

Odvětvové krize pokrývají pouze jednu z odvětví národního hospodářství. Vyznačují se poklesem průmyslové výroby a totálním omezením činnosti v jednotlivých oblastech. Nejčastěji postihují uhelný, loďařský, textilní a ocelářský průmysl. Hlavními příčinami jejich vzniku jsou: disproporce v rozvoji průmyslových odvětví, strukturální změny a nadprodukce. Tyto krize mohou být národní i mezinárodní. (BORISOV, 2006, s. 352)

Sezónní krize jsou definovány jako krize, které přímo souvisejí s klimatickými faktory, které vedou k narušení rytmu podnikatelské činnosti. Například vleklá zima může způsobit krizi v komunálním hospodaření z důvodu nedostatku palivových zásob.

Globální krize jsou určeny jak rozsahem jednotlivých odvětví a oborů ekonomických činností v celosvětovém měřítku, tak i rozsahem celého světového hospodářství. (FROLOVA, 2006)

Krize mohou být regulární (cyklické nebo periodické), opakující se s určitou pravidelností. Regulární nadprodukční krize vedou k novému cyklu, během kterého ekonomika důsledně prochází čtyřmi fázemi, a tím ji připravuje na příští krize. Jsou charakteristické tím, že pokrývají všechny sektory ekonomiky, dosahují velké hloubky a doby trvání. K neregulárním ekonomickým krizím se řadí průběžné, dílčí, odvětvové a strukturální.

Ekonomické krize jsou také podle kritéria rozpětí děleny na obecné a lokální. Obecné krize zahrnují celý sociálně-ekonomický systém. Lokální krize se zabývají jedním, nebo více podsystémy (systémy nižšího řádu).

Podle problematiky se krize dělí na makrokrize, které mají komplexní vliv na národní hospodářský systém, a mikrokrize, které se vztahují k určitému problému nebo skupině problémů. Na druhou stranu, i když je krize minimální, podle principu "Domino" může mikrokrize přerůst v makrokrizi. (ANDREEVA, 2007, s. 290)

Podle povahy závažnosti krize se vyskytují latentní nebo explicitní krize. Explicitní krize lze jednoduše rozpoznat. Latentní krize, známé také jako skryté krize, se vyvíjejí nenápadně a velmi nebezpečně. Dále jsou děleny na krize hluboké a lehké. První jsou schopné destabilizovat velkou část nebo téměř celý sociálně-ekonomický systém. Druhé postupují konzistentně. (KOROTKOV, 2001, s. 305)

V závislosti na faktorech očekávání se vyskytují krize předvídatelné (zákonité, vznikající pod vlivem objektivních faktorů rozvoje: nutnost modernizace výroby, podnikových procesů, makroekonomických faktorů) a nepředvídatelné (náhodné nebo

neočekávané, které vznikají v důsledku chyb v řízení, revitalizací sociálně-ekonomických procesů, působením přírodních sil).

Na základě doby trvání krize se setkáváme s krizemi krátkodobými a vleklými. Délka krizí souvisí s nedostatkem schopnosti řízení kritických situací, nedostatečným pochopením podstaty a parametrů krize.

Obecně platí, že kritéria pro klasifikaci krize lze hodnotit jako její vlastnosti, které budou poskytovat komplexní hodnocení situace vzniklé v ekonomice a pomůžou produkovat vývoj maximálně efektivního rozhodnutí. (DOLAN, 2013, s. 186) K zabránění nebo neutralizování krizových jevů je velmi důležité analyzovat předpoklady vzniku krizí a určit jejich případné škodlivé účinky.

3.2.3 Hlavní příčiny vzniku hospodářských krizí a jejich možné důsledky

V současné době neexistuje jednotný názor na příčiny vzniku hospodářských krizí, neboť k tomu existuje poměrně málo objektivních předpokladů. Faktem je, že dopad na cyklus reprodukce stejných faktorů je v různých obdobích velmi rozdílný. Jeho projev má v jednotlivých státech svůj specifický charakter.

Mnozí ekonomové vidí jako hlavní příčinu ekonomických krizí rozpor mezi výrobou a spotřebou. Často je délka hospodářského cyklu spojena s vědeckým a technologickým pokrokem. Obnova základního kapitálu je považována za materiální jádro cyklu. (ANDREEVA, 2007, s. 311)

Z marxistického hlediska je cyklická příroda neoddělitelně spjata s přírodou kapitalismu. Podle Karla Marxe jsou příčiny cyklické kapitalistické reprodukce zobrazovány přímo v rozporu mezi společenským charakterem výroby a soukromým charakterem přiřazení výsledků. (CHEPURINA, KISELEVA, 2009, s.126)

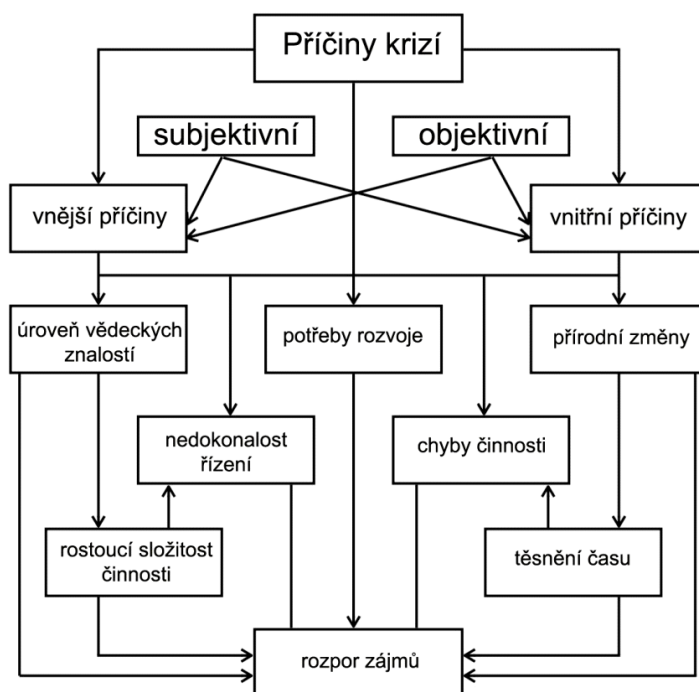
Ekonomové, jejichž přesvědčení má blízko k marxistické pozici, považují za hlavní příčinu krize nepoměr rozvoje národního hospodářství nebo jeho jednotlivých sektorů. Teorie nerovnováhy se těsně prolíná s dalším běžným pohledem na příčinu krize, podle které jsou krize produkty přírodních, politických, demografických a jiných vnějších podmínek.

Neoklasičtí ekonomové a zástupci liberální školy nespojují vznik krizových jevů v ekonomice s přírodou kapitalismu. Za dominantní příčinu krize považují nedostatečnou spotřebu obyvatelstva, která způsobuje nadprodukcii.

Vynikající americký ekonom Paul Anthony Samuelson ve své knize "Ekonomika" konstatuje následující nejznámější teorie cyklů a krizí:

- monetární teorii: začátek cyklu je způsoben důsledkem kontrakce bankovního úvěru (Hawtrey atd.);
- teorii inovací: cyklus je způsoben použitím důležitých inovací ve výrobě (Schumpeter, Hansen);
- psychologickou teorii: pojímá cyklus jako důsledek vln pesimistické a optimistické nálady, které zahrnují obyvatelstvo (Pigou, Bedzgot a další);
- teorii nedostatečné spotřeby: hlavní příčinou vzniku krize je nadměrný podíl příjmů, které jdou k bohatým a šetrným lidem, ve srovnání s tím, co může být investováno (Hobson, Foster, Catchings atd.).
- teorii nadměrného investování: příčinou cyklu je spíše nadměrné než nedostatečné investování (Hayek, Mises a další).
- teorii slunečních skvrn: jedná se o závislost sklizně na klimatických změnách počasí. Nepříznivé meteorologické podmínky mohou způsobit recesi odvětví, nebo národního hospodářství jako celku (Jevons, Moore). (SAMUELSON, 1995, s. 412-416)(BULATOV, 2001, s. 412-414)

Vzhledem ke komplexním příčinám krizí je možné představit si je schématicky (Obrázek č.2.), existují tak příčiny objektivní, subjektivní, vnější a vnitřní. Objektivní příčiny souvisí s cyklickými potřebami v plné restrukturalizaci nebo v částečné modernizaci. Subjektivní příčiny krizí odrážejí nedostatky v řízení a chyby činnosti, řadí se sem také neočekávané přírodní změny. Vnější příčiny regrese ekonomiky jsou spojeny s vlivem vnějších ekonomických faktorů, konkurence a nepříznivé politické situace v zemi. Vnitřní příčiny plně odrážejí nedokonalost výroby a řízení, riskantní strategii marketingu, vnitřní konflikty a omezenou inovační politiku. (KOSHKIN, 2006)

Obrázek č. 2 Hlavní příčiny krizových jevů v ekonomice

Zdroj: vlastní zpracování

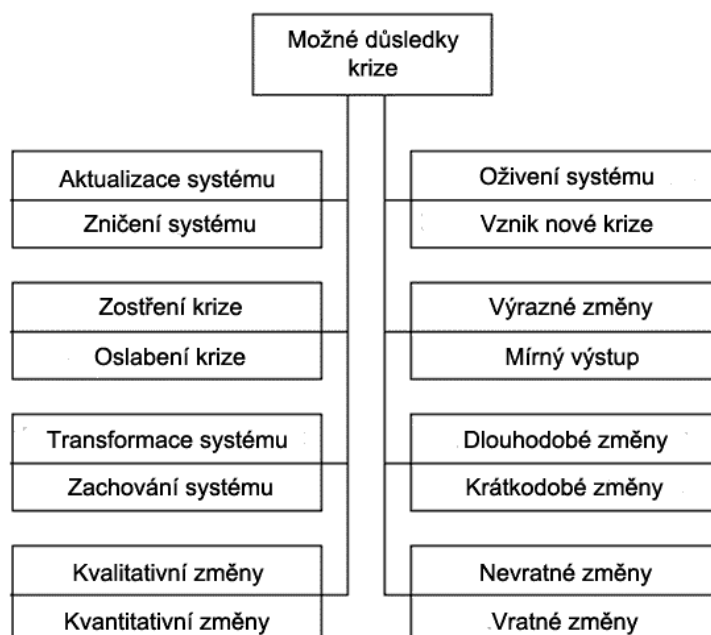
K dalším nejpravděpodobnějším příčinám začátku nového cyklu patří následující faktory:

1. Časový rozdíl oběhů kapitálu v různých sektorech a jejich vztah. Nejeefektivnější oběh kapitálu v jednom odvětví je předpokladem a podmínkou realizace oběhu kapitálu v jiném odvětví. Z toho vyplývá, že nedostatky v oběhu jednoho kapitálu, nebo jeho zastavení, automaticky znamená vznik krizové situace pro jiný kapitál v jiném odvětví.

2. Prodej zboží a služeb na úvěr, který má nejširší praxi. Z určitých důvodů masová nesplácení mohou s větší pravděpodobností vyvolat krizi.

3. Růst vojenských výdajů. Militarizace ekonomiky spotřebuje velké množství financí z občanských průmyslových odvětví, ve kterých by se mohla snížit nezaměstnanost a zvýšit kapacita trhu. Zejména militarizace ovlivňuje nepříznivě ekonomiku jako stimulant inflace, která znehodnocuje veškeré peněžní úspory obyvatelstva, čímž se sníží kapitálové investice do ekonomiky. (BALIKOEV, 2011, s. 315)

Velký význam pro pochopení krizových jevů v ekonomice přináší studium jejich možných důsledků. Mohou mít jak pozitivní, tak i velmi negativní důsledky, které vedou k úplné destrukci celého systému, ke vzniku nové krize, nebo k oživení a obnově systému (Obrázek č. 3.)

Obrázek č. 3 Možné důsledky krize

Zdroj: vlastní zpracování

Dopady krize mohou vést jak k výrazným změnám ve vývoji systému (státu nebo národního hospodářství komplexně), tak k mírnému, ale dost dlouhé projekci. Mohou být krátkodobé a dlouhodobé, nevratné a vratné při správném krizovém řízení, kvalitativní a kvantitativní. Je také možná konzervace krizových situací na dostatečně dlouhou dobu v případě rozvoje hospodářské krize s politickým podtextem. (KOROTKOV, 2009, s. 498)

I přestože je každá krize značně individuální, lze rozlišit několik obecných důsledků, které jsou vlastní všem hospodářským krizím:

- snížení reálných příjmů a úspor širokých vrstev obyvatelstva;
- devalvace národní měny a inflace;
- růst nezaměstnanosti;
- krize likvidity v bankovním sektoru;
- investiční krize;
- pokles v reálném sektoru ekonomiky.

To znamená, že nejvíce jsou ohroženy důsledkem krize bankovní sektor ekonomiky, investiční a pracovní vztahy a reálný sektor ekonomiky. Přičemž důsledky krize jsou určeny nejen její povahou a možnostmi, ale i účinností krizového řízení, které může krizi zmírnit, nebo zhoršit. To závisí na profesionalitě, systému motivace, predikci příčin a důsledků, řízení a efektivní metodice. Je třeba si uvědomit, že nebezpečí krize existuje neustále, je třeba proces předvídat a prognózovat. (DOLAN, 2013, s. 188)

V tomto ohledu a se zřetelem k současné ekonomické situaci na Ukrajině a jejím blízkým vztahům s Evropskou unií je důležité identifikovat příčiny a možné důsledky krize, najít účinné metody pro překonání krizových jevů, analyzovat změny v bilaterálních obchodních vztazích a zhodnotit vyhlídky pro další spolupráci mezi Ukrajinou a EU.

3.3 Ukazatele ekonomického rozvoje státu

Charakter a dynamika hospodářského rozvoje země jsou předmětem pozornosti ekonomů i politiků. Od toho, jaké procesy a strukturální změny se dějí v národní ekonomice, závisí její fungování a vývoj.

Ekonomický rozvoj je multifaktoriální proces, který odráží změny ve všech oblastech hospodářské činnosti země.

Cílem fungování národního ekonomického systému (výrobního i nevýrobního) je vytváření zboží a služeb, kterými země naplňuje a rozšiřuje materiální i duchovní základy života společnosti. Své hmotné statky nachází v právě probíhajícím procesu výroby různých druhů výrobků. Kompletní tok vytvořených produktů je velice rozmanitý. Množství jeho typů a podtypů je měřeno v milionech, z nichž se každý měří různými jednotkami, které mezi sebou nejsou srovnatelné.

V důsledku toho jsou potřebné ukazatele, které by mohly sloučit všechny druhy, a hromadně tak vyjádřit objem vyráběné produkce. Praxe jako univerzální měřič určuje měnovou jednotku pro odhad objemu – nákladové ukazatele.

Pro zjištění úrovně ekonomického rozvoje země se používá velké množství ukazatelů. K hlavním ukazatelům patří:

- hrubý domácí produkt;
- hrubý domácí produkt na obyvatele;
- tempo ekonomického růstu;
- míra inflace;
- míra nezaměstnanosti;
- obchodní a platební bilance, vnější zadluženost země;
- výroba a spotřeba hlavních druhů výrobků na obyvatele;
- ukazatelé výkonnosti ekonomiky, kteří jsou vypočtení na základě hrubého domácího produktu;
- národní důchod na obyvatele;
- úroveň a kvalita života obyvatel.

Hlavním makroekonomickým ukazatelem pro hodnocení produkce a spotřeby národního produktu je hrubý domácí produkt (dále jen HDP). HDP představuje celkovou finanční hodnotu zboží a služeb vyrobených na území dané země za určité období, bez ohledu na to, jsou-li výrobní faktory ve vlastnictví obyvatel dané země, nebo patří zahraničním subjektům. (DANILOV, YULDASHEV, 2003, s. 113) Hlavním ukazatelem ekonomického

rozvoje je HDP na obyvatele. Podle tohoto ukazatele se všechny země dělí na rozvinuté a rozvojové země. Současné jsou měřeny následující veličiny:

Tempo ekonomického růstu vyznačuje procentuální změny stavu HDP za určité časové období.

Míra inflace vyjadřuje procentuální tempo růstu cenové hladiny a změnu nákladů na pořízení spotřebního koše zboží a služeb za určité časové období.

Míra nezaměstnanosti vypočítá se podílem počtu nezaměstnaných ve skupině 15–64 letých k počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva příslušné věkové skupiny, je uváděno v %.

Platební bilance vyznačuje souhrnné statistické bilance, obchody uzavřené v průběhu tohoto roku mezi jednotlivci, firmami, ministerstvy jedné země se zástupci země druhé. Dokument, který odráží všechny externě ekonomické aktivity země za určité období (obvykle za rok).

Část platební bilance, která odráží dovoz a vývoz zboží a služeb, se nazývá obchodní bilance.

Pokud vývoz převyšuje dovoz, obchodní bilance je považována za pozitivní nebo aktivní. Pokud import převyšuje export, pak je to tzv. negativní nebo pasivní obchodní bilance.

Zahraněční dluh lze definovat jako celkové finanční závazky státu vyjádřené peněžní částkou, která má být vrácena zahraničním věřitelům k určitému datu.

O úrovni ekonomického rozvoje země svědčí ukazatele výroby a spotřeby klíčových (základních) typů výrobků na obyvatele - spotřeba energie, automobilů, minerálních hnojiv, papíru, obilí, masa, mléka, cukru atd.

Ukazatele výkonnosti ekonomiky charakterizují v největší míře úroveň hospodářského rozvoje, protože charakterizují účinnost využití základních výrobních faktorů – energetické a materiální výroby, rentability aktiv, kapitálové intenzity, produktivity atd.

Národní důchod na obyvatele je definován jako všeobecný index ekonomického rozvoje země a efektivnost národního hospodářství.

Mezi ukazatele životní úrovně a kvality života obyvatel patří: průměrná délka života, úroveň vzdělání, délka pracovního dne, zajištění bydlení, zdravotní péče a úroveň vzdělání. (SHVAJKA, 2006)

Úroveň hospodářského rozvoje země může být posuzována na základě odvětvové struktury ekonomiky. Odvětvová struktura ekonomiky je definována jako poměr "primárního", "sekundárního" a "terciárního" sektoru. Ve více rozvinutých zemích převládá sektor služeb. A v méně rozvinutých zemích převládá zemědělství a těžební průmysl.

Pro porovnání výkonnosti národních ekonomik využívá Mezinárodní měnový fond (dále jen MMF) ukazatele relativní konkurenceschopnosti. Pro jejich výpočet je nutné porovnat ceny a náklady výroby ve zpracovatelském průmyslu s příslušnými středně zváženými ukazateli vyspělých zemí. Mezi nejdůležitější patří:

- srovnávací úroveň velkoobchodních cen průmyslu;
- srovnávací úroveň vývozních cen průmyslových výrobků;
- jednotkové náklady práce (v přepočtu na jednotku produkce);
- produkce výrobků firem za hodinu práce atd. (MCCONNELL, BRUE, © 2009)

4 ANALÝZA DOPADŮ UKRAJINSKÉ KRIZE NA VZTAHY UKRAJINY A EU

Rok 2014 se stal pro Ukrajinu rokem velkých úspěchů a ztrát. Na jedné straně, změna režimu, který zastavil směřování Ukrajiny do Evropy a podpis Dohody o přidružení Ukrajiny s EU. Později se konaly předčasné prezidentské a parlamentní volby, které dokončily přeměnu k demokratickému způsobu vládnutí a posílily směřování země k budování právního a evropského státu. Na druhou stranu ukrajinská ekonomika utrpěla značné ztráty. Avšak ztráty jsou důsledkem především nahromaděné po dlouhou dobu systémových deformací a nedostatku základních podmínek udržitelného rozvoje. V další části práce bude prozkoumána ekonomická situace na Ukrajině do krize roku 2013, budou analyzovány bilaterální obchodní vztahy mezi Ukrajinou a EU, a taky bude popsán dopad Dohody o přidružení na dané vztahy.

4.1 Analýza ekonomické situace Ukrajiny do krize 2013

4.1.1 Období transformace

S územím o rozloze více než 600 000 km² a počtem obyvatel dosahujícím téměř 48 milionů je Ukrajina po Rusku druhou největší zemí v Evropě. Od získání nezávislosti v roce 1991 prošla ukrajinská ekonomika (jejímiž pilíři jsou zemědělství, těžký průmysl a příjmy z tranzitu ropy a zemního plynu) dramatickým vývojem spjatým s přechodem od centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku. Pozdě zaváděné reformy, restriktivní makroekonomická politika a ruská krize brzdily dynamický růst hospodářství po většinu 90. let dvacátého století.

Po 23 letech nezávislé existence Ukrajiny místo udržitelného rozvoje jsme svědky hluboké sociálně-politické krize. Je to z velké části důsledkem hluboké a téměř trvalé sociálně-ekonomické krize. Výchozí podmínky pro rozvoj (vzniklé po získání nezávislosti v roce 1991) patřily k nejlepším v post-sovětském světě. A to jak samotnou zeměpisnou polohou, tak zejména pak vztahem k lidskému kapitálu a k hmotným majetkům. Korupce v centru, kontrola regionů klany oligarchů, přetahování zdrojů od regionu k regionu prostřednictvím kontroly úřadů v Kyjevě velmi ztížily rozvoj. Problémy národní identity, nedostatek porozumění a touhy vyjednat o rozdílných jazykových a kulturních otázkách mezi regiony (Obrázek č. 4.) a velkými skupinami občanů bránily fungování centrální moci a rozvoji vztahů se sousedními zeměmi.

Obrázek č. 4 Mapa jazykové diferenciacie Ukrajiny (zdroj: Britské listy, 2010)

Ukrajina disponuje rovněž velkým potenciálem pro socio-ekonomický rozvoj a mohla by zaujmout důstojné postavení v Evropě. Po rozpadu SSSR měla Ukrajina jedny z nejbohatších zdrojů, mezi které lze zařadit: průmysl, pracovní sílu, bohatý půdní fond, příznivé klimatické podmínky, infrastrukturu a pohodlné přístupy k námořním trasám. Analyzujeme-li základní podmínky na začátku období tržních reforem lze konstatovat, že se země nacházela v poměrně příznivé situaci, přičemž situace byla mnohem výhodnější než tomu bylo u většiny bývalých republik Sovětského svazu, včetně Ruska.

Krise přechodného období na Ukrajině byla jednou z nejhlubších v celém postsovětském prostoru. Lze konstatovat selhání elit a vznik celého komplexu problémů. Mezi hlavní problémy lze identifikovat: korupce, nevyspělost institucí a nerovnoměrný rozvoj regionů. V důsledku toho se vytvořil výrazný rozdíl v úrovni rozvoje se sousedními zeměmi. Vážnými bariérami pro vývoj na Ukrajině se staly emigrace, politická nestabilita a další.

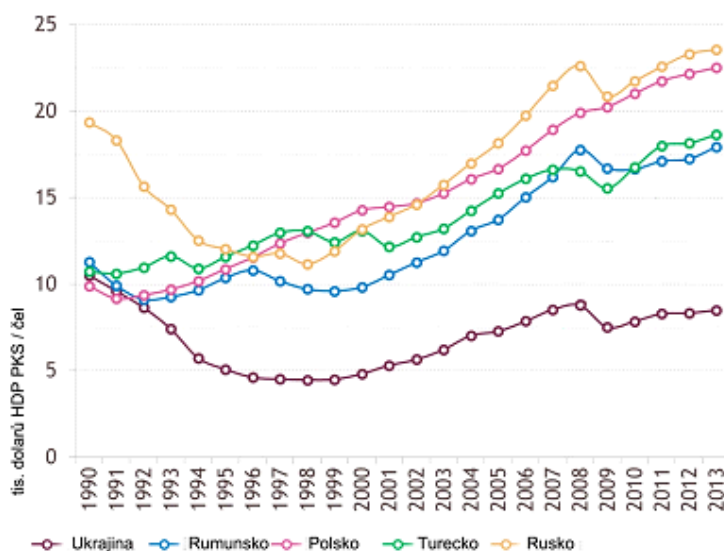
Sociálně-ekonomická krize na Ukrajině trvá již téměř 25 let, v jistém smyslu v průběhu celého období transformace. V průběhu změny ekonomického systému Ukrajina zaznamenala významný pokles HDP a průmyslové výroby. (GRIGOEIEV, L.M. i SALIHOV, 2007) Rozvoj vědy, jako potenciálu pro budoucí ekonomické změny, a průmyslu byl v ohrožení. Přechodné období bylo velmi bolestivé pro obyvatelstvo, což se odráží v demografické situaci země. Maximální počet obyvatel Ukrajiny byl zaznamenán v roce 1993, dosáhl 52,2 milionu. Od tohoto roku, zaznamenal počet obyvatelstva trvalý pokles. Za období od roku 1993 do

roku 2013 (20 let) činil pokles 12,9%. (SSC of Ukraine, 2015) Mnozí vzdělaní lidé a odborníci emigrovali do zahraničí, buď za lépe placenou práci (například do Ruska), nebo za méně kvalifikovanou práci do zemí EU.

V průběhu přechodného období se v post-sovětských zemích zformovaly nové politické elity, národní systémy soukromého a státního dohledu a řízení.

Výsledky, které dosáhla Ukrajina v tvorbě institucionálního základu demokratického státu jsou mezinárodními organizacemi obvykle hodnoceny pozitivně. Světová banka v roce 2012 označila za úspěchy na Ukrajině zlepšení systému řízení veřejných financí, které přispělo k udržení fiskální disciplíny v době vážné hospodářské krize v letech 2008-2009. (World Bank, 2012) Mezi silné stránky Ukrajiny v této oblasti bývají zvýrazněny transparentní rozpočtový proces, centralizovaný systém státní pokladny a efektivní výběr daní. Vědci také upozorňují na velký potenciál Ukrajiny založený v první řadě na úrodných zemědělských půdách, na výhodné geografické poloze, na blízkosti k Evropské unii a na velkém domácím trhu. (World Bank, 2014)

Prolínání důsledků krize v procesu období transformace mělo svoji odezvu v zaostávání Ukrajiny v porovnání se sousedy v makroekonomických ukazatelích. I přes několikaletý ekonomický růst před krizí roku 2008, bylo HDP na osobu na Ukrajině výrazně nižší než v sousedních zemích (Graf č. 1).

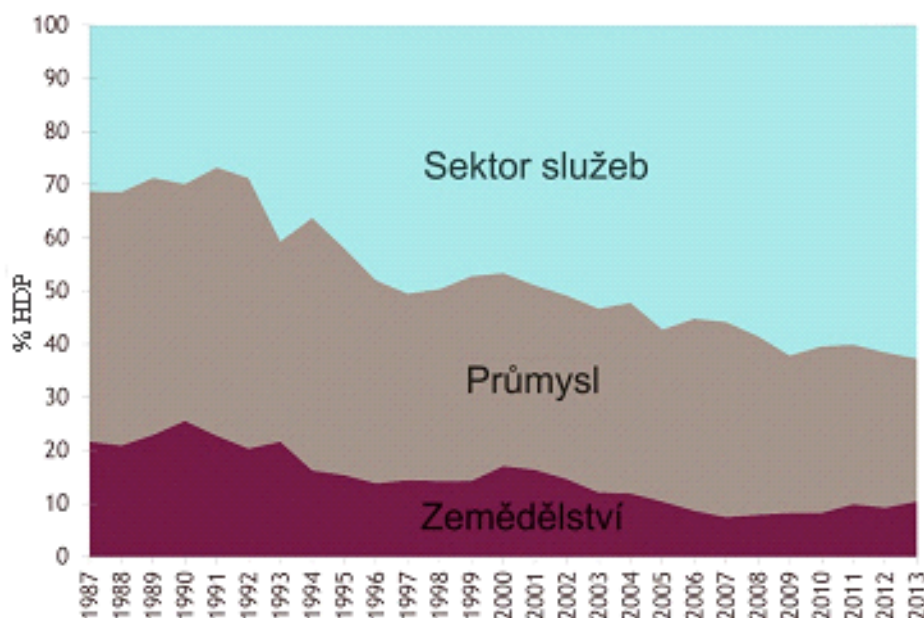

Graf č. 1 Srovnání úrovně HDP Ukrajiny a Evropských zemí 1990-2013

Zdroj: vlastní zpracování dle Trading Economics

4.1.2 Strukturální problémy ekonomiky

Značná deindustrializace, která byla na Ukrajině v posledních dvou desetiletích, a to jak v průběhu přechodné krize, tak i po překonání krize, snížila úroveň rozmanitosti výroby a exportní potenciál země. Velké průmyslové podniky na východě země (zejména hutnictví a obranný průmysl), zůstalo konkurenceschopné až do roku 2013. V současné době se na Ukrajině rychle rozvíjí sektor služeb, vytváří více než 60% HDP (z toho 24% je zaměřeno na obchod, opravy, restaurační a hotelové podnikání), přičemž ještě na začátku roku 2000 byl nižší než 50%. (Graf č. 2.)

Graf č. 2 Struktura HDP Ukrajiny v období 1987-2013

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank

V období krize v roce 2008 orgány země podnikly nedostatečné kroky pro oživení ekonomiky, což se odrázilo nejen v prudkém ekonomickém propadu, ale i na poklesu kurzu hřivny a růstu zahraničního dluhu.

V současnosti má pro Ukrajinu, kromě řešení politické krize v zemi, zásadní význam vývoj situace v eurozóně a vývoj stavu globální ekonomiky. V posledních letech je důvěra k vládě a státním institucím nízká. Použití politiky fixního směnného kurzu, měkké fiskální politiky a významných kvazifiskálních dotací v energetickém sektoru vedlo k dalšímu navyšování rozpočtu a vnější nerovnováze.

V roce 2013 byla Ukrajina zahrnuta do Top 10 zemí, kterým hrozil bankrot. V prvním pololetí roku 2013 ratingová agentura Standard & Poors (S&P) umístila Ukrajinu v tomto seznamu na 7. místo. (Trading Economics, 2015)

Hlavními faktory omezující stabilizaci a růst ekonomiky jsou:

- zpomalení růstu reálné ekonomiky;
- snížení kupní síly domácností;
- rostoucí zahraniční dluh;
- prudký pokles devizových rezerv;
- potřeba vnějšího financování;
- nedostatečná diverzifikace dodávek energie a vysoké náklady na ruský plyn;
- snížení zahraničních investic.

Tabulka č. 1 prezentuje základní makroekonomické ukazatele za období 2011-2013 (nominální HDP/obyv., vývoj objemu HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti). (Business Info, 2015)

	2011	2012	2013
HDP, růst/pokles (%)	5,5	0,2	0,0
HDP/ob. (\$)	3621,0	3870,4	4007,1
Inflace (index spotřebitelských cen), roční růst (%)	4,6	-0,2	0,5
Nezaměstnanost (%)	8,7	8,2	7,8

Tabulka č. 1 Základní makroekonomické ukazatele za období 2011-2013

Zdroj: vlastní zpracování

Rok 2013 byl pro ukrajinskou ekonomiku obtížný. HDP Ukrajiny se v II. pololetí roku 2012 snížilo na pět po sobě jdoucích čtvrtletích a jen v posledním čtvrtletí roku 2013 došlo k částečné stabilizaci. Ve třetím a čtvrtém čtvrtletí roku 2012 činil pokles 1,3 % resp 2,5 % . V roce 2013, v prvních třech čtvrtletích, byl zaznamenán pokles o 1,1 %, 1,3 % a 1,3 %. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2013 se situace zlepšila a HDP Ukrajiny vzrostlo o 3,7 % ve srovnání se stejným čtvrtletím předchozího roku. Tento výsledek měl pozitivní vliv na následující vývoj v prvních třech čtvrtletích, celkově na konci roku 2013 podle předběžných výpočtů, byla vykázána nulová dynamika. (MF Ukrajiny, c2015)

Vysoké tempo růstu domácí spotřebitelské poptávky zajišťovala za poslední 2 roky nízká míra inflace (na konci roku 2013 to bylo 0,5 %), ale také stabilní oficiální směnný kurz národní měny (7,99 UAH/USD) v posledních 3 letech. (World Bank, c2015) Umělé snižování inflace a přirozených kurzových výkyvů měnového trhu a zvyšující se regulační role státu vedlo ke snížení počtu zahraničních firem na trhu a k zhoršení investičního klimatu na

Ukrajně. V tabulce č. 2. jsou uvedeny změny v objemu přímých zahraničních investic v období od roku 2011 do roku 2013. (SSC of Ukraine, 2015b)

Rok	Roční přírůstek v mil. USD
2011	5154,6
2012	4687,9
2013	3377,1

Tabulka č. 2 Přímé zahraniční investice (roční přírůstek v mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování

Snížení přímých zahraničních investic, nestabilní vnější poptávky a významné snížení kapitálových investic, přinutilo, v roce 2013, vládu spoléhat se pouze na domácí poptávku, jejíž potenciál byl ve srovnání s předchozím rokem mnohem nižší.

Od začátku roku 2013 byl také pozorován v průmyslu Ukrajiny trend poklesu objemu výroby.

Na konci roku 2013 klesla průmyslová výroba na Ukrajině o 4,3 % ve srovnání s rokem 2012. (Tabulka č. 3.)

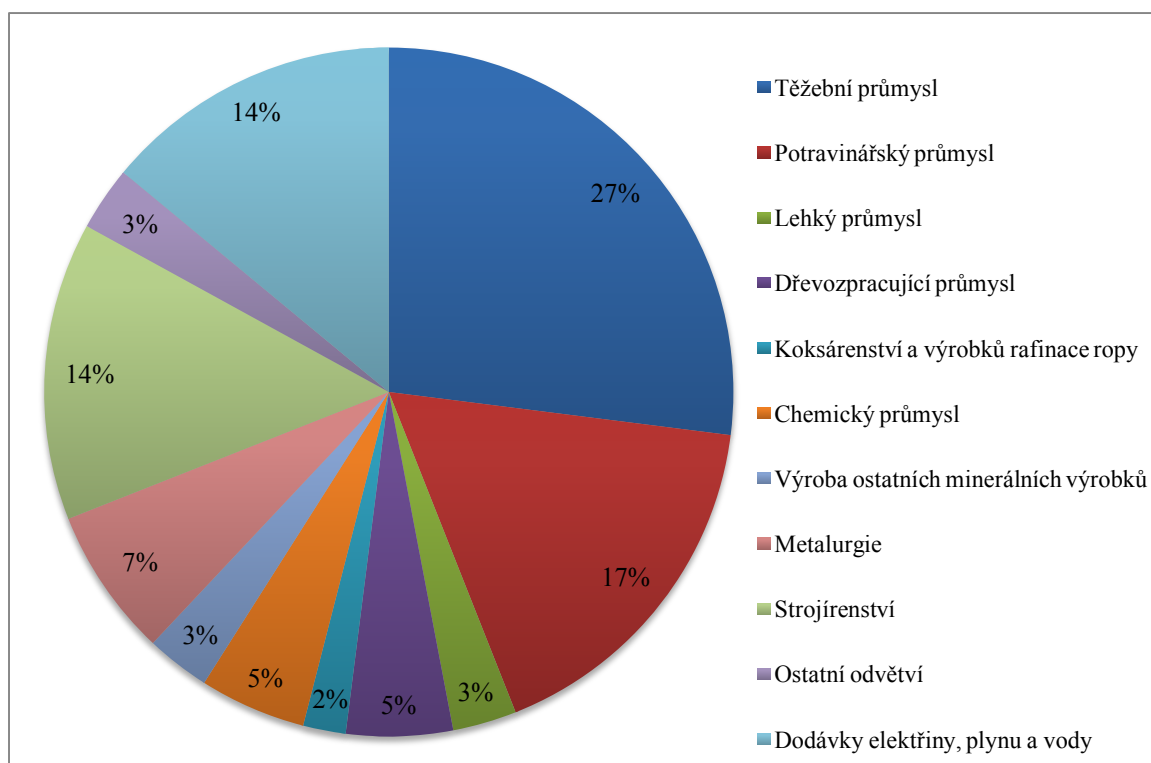
Rok	2011	2012	2013
Průmyslová výroba, (mil.USD)	140017,3	127022,1	139082,5
Změna v % k předchozímu roku	7,6	-1,8	-4,3

Tabulka č. 3 Změny v průmyslové výrobě

Zdroj: vlastní zpracování

Další graf č. 3. ukazuje kontribuci jednotlivých odvětví na celkovou průmyslovou výrobu na Ukrajině.

Graf č. 3 Podíl jednotlivých odvětví na celkovou průmyslovou výrobu v roce 2013

Zdroj: vlastní zpracování

Těžební, potravinářský a strojírenský průmysl jsou dominantní odvětví, jejichž podíl na tvorbě HDP (resp. na tvorbě hrubé přidané hodnoty) dosahuje úrovně téměř 60 %.

%	Růst v roce 2012	Růst v roce 2013
Těžební průmysl	1,9 %	0,4 %
Potravinářský průmysl	1,0 %	-5,5 %
Lehký průmysl	-6,6 %	-6,2 %
Dřevozpracující průmysl	0,9 %	2,6 %
Koksárenství a výrobků rafinace ropy	-18,4 %	-11,2 %
Chemický průmysl	-3,8 %	-17,5 %
Výroba ostatních minerálních výrobků	-8,0 %	-5,1 %
Metalurgie	-3,6 %	-5,8 %
Strojírenství	-3,3 %	-13,8 %

Ostatní odvětví	8,0 %	-8,9 %
Dodávky elektřiny, plynu a vody	2,0 %	-1,3 %
Průmysl, celkem	-0,5 %	-4,7 %

Tabulka č. 4 Rozdělení ukazatele průmyslu podle odvětví v roce 2012 a 2013

Zdroj: vlastní zpracování

V těžebním průmyslu se objem výroby v roce 2013 zvýšil o 0,4 % ve srovnání s rokem 2012.

Výkon zpracovatelského průmyslu v roce 2013 poklesl o 7,7 % v porovnání s rokem 2012.

Výroba a distribuce elektřiny, plynu, páry a klimatizového vzduchu se v roce 2013 snížila o 1,3 % ve srovnání s rokem 2012.

Exportně orientovaný chemický průmysl a strojírenství, stejně jako výroba koksu a rafinovaných ropných produktů, vykazaly největší pokles produkce. Data ukazují, že strojírenství se podílelo na záporném přínosu poklesu o 1,9 %, za ním následuje potravinářský průmysl s negativním přínosem 0,9 % a chemický průmysl - 0,8 %. (SSC of Ukraine, 2015c)

Ekonomiku země podporovalo zemědělství (růst o 17,8 %) a maloobchodní obrat (růst o 9,5 %), které vykazaly pozitivní trend v průběhu celého roku. (Tabulky č. 5 a č. 6)

Objem zemědělské produkce pro rok 2013 v běžných cenách činil 38,56 mld. USD. (SSC of Ukraine, 2015d)

Rok	Indexy objemu zemědělské produkce, v % k předchozímu roku
2011	119,9
2012	95,5
2013	113,3

Tabulka č. 5 Indexy objemu zemědělské produkce, v % k předchozímu roku

Zdroj: vlastní zpracování

Maloobchodní obrat v roce 2013 činil 110525,4 mil. USD. (SSC of Ukraine, 2015e)

Rok	Obrat maloobchodu, mil. USD
2011	84340,3
2012	100541,3
2013	110525,4

Tabulka č. 6 Obrat maloobchodu, mil. USD

Zdroj: vlastní zpracování

Stavební a dopravní průmysl v roce 2013 vykázal pokles. Objem provádění stavebních prací v lednu až prosinci 2013 činil 7323,2 mil. USD, což je o 7% méně než za stejné období roku 2012. (Tabulka č. 7) (SSC of Ukraine, 2015f)

Rok	Stavebnictví, mil. USD
2011	7708,9
2012	7867,1
2013	7323,2

Tabulka č. 7 Objem stavebnictví, mil. USD

Zdroj: vlastní zpracování

Podniky v odvětví dopravy transportovaly v roce 2013 757,6 mil. tun nákladu, což bylo o 1,9 % méně než v roce 2012. (Tabulka č. 8) (SSC of Ukraine, 2015g)

Rok	Nákladní doprava mil. tun
2011	811,7
2012	772,8
2013	757,6

Tabulka č. 8 Nákladní doprava, mil. Tun

Zdroj: vlastní zpracování

V průběhu roku vláda a Národní banka Ukrajiny splácely úvěr *Mezinárodního měnového fondu* a ostatní mezinárodní závazky, čímž se devizové rezervy k 1. lednu 2014 snížily o 16,8 % (na 4131 mil. USD) z 24546 mil. USD na 20415 mil. USD. (Unian, 2014)

Jak již bylo uvedeno, pokles zahraniční poptávky a nepříznivé cenové podmínky na světových komoditních trzích způsobily v roce 2013 pokles vývozu zboží Ukrajiny o 8,0 % v porovnání s rokem 2012 a dosáhly úroveň 63312 mil. USD.

Ve stejné době snížení dovozu energií, zejména ruského plynu, a nízká domácí investiční poptávka, znamenaly snížení dovozu zboží o 9,1 %, což představovalo - pokles o 7694 mil. USD. (Trading Economics, c2015)

Zahraniční dluh Ukrajiny se v roce 2013 zvýšil o 6,7 % v porovnání s rokem 2012 a dosáhl tak k 31. prosinci roku 2013 úroveň 27931,8 mil. USD.

Vnitřní dluh vzrostl za rok 2013 o 35 % a dosáhnul úroveň 32148,1 mil. USD.

Celková výše státního dluhu se zvýšila o 20,2 % na 10133,9 mil. USD. (Ministry for Economic Development of the Russian Federation, c2004-2011)

	2011	2012	2013
Devizové rezervy, mil. USD	31795	24546	20415
Export zboží, mil. USD	68409,8	68809,8	63312
Import zboží, mil. USD	82606,9	84658	76964
Zahraniční dluh, mil. USD	24507,1	26137,7	27931,8
Vnitřní dluh, mil. USD	20209,1	23808,2	32148,1
Státní dluh, mil. USD	447160	49946	60079,9

Tabulka č. 9 Srovnání makroekonomických ukazatelů 2011-2013

Zdroj: vlastní zpracování

Evropská Unie je jedním z hlavních obchodních partnerů Ukrajiny. Podle statistik European Commission podíl zahraničního obchodu EU se zbožím na Ukrajině činil za rok 2013 částku 43805,1 mil. USD. Vývoz zboží do zemí EU za uvedené období dosáhl úrovně 16758,6 mil. USD, což představovalo 26,3 % z celkového objemu vývozu zboží z Ukrajiny. Dovoz ze zemí EU za výše uvedené období dosáhnul úrovně 27046,5 mil. USD, což představovalo 36,4 % z celkového objemu dovozu na Ukrajinu. V ukrajinsko-evropském bilaterálním obchodě má Ukrajina záporné saldo, které za rok 2013 dosáhlo úrovně 10287,9 mil. USD. (European Commission, 2015)

Největší část vývozu zboží ze zemí EU na Ukrajinu připadá na Německo (25 %), Polsko (15,0 %), Itálii (8 %), Francii (6 %) a Maďarsko (5 %). Ve stejné době největší podíl zboží vyváženého z Ukrajiny byl exportován do Polska (15 %), Itálie (14 %), Německa (10 %), Maďarska (8 %) a Nizozemska (6 %). (SSC of Ukraine, 2015h)

Zahraniční obchod se zbožím zemí EU s Ukrajinou v roce 2013					
	Vývoz, mil. dol.	Vývoz, %		Dovoz, mil. dol.	Dovoz, %
Země EU, celkem	16758,6	100 %	Země EU, celkem	27046,5	100 %
Polsko	2547,8	15 %	Německo	6772,8	25 %
Itálie	2357,6	14 %	Polsko	4074,2	15 %
Německo	1603,7	10 %	Itálie	2086,6	8 %
Maďarsko	1556,9	9 %	Francie	1729,8	6 %
Nizozemsko	1041,3	6 %	Maďarsko	1400,5	5 %

Tabulka č. 10 Zahraniční obchod se zbožím zemí EU s Ukrajinou v roce 2013

Zdroj: vlastní zpracování

Export služeb na Ukrajinu za rok 2013 činil 4252,6 mil.dolarů, což představovalo 28,6 % z celkového objemu dovozu Ukrajiny. Dovoz služeb z Ukrajiny do zemí EU za výše uvedené období činil 4297,1 mil.dolarů, což představovalo 53,5 % z celkového objemu vývozu služeb z Ukrajiny. V ukrajinsko-evropském bilaterálním obchodě dosáhla Ukrajina pozitivní bilance. Export z Ukrajiny vzrostl o 5,8 % a dovoz se zvýšil o 8,7 %. Pro Ukrajinu i nadále přetrvává pozitivní bilance ve výši 44,5 mil. dolarů.

	Dovoz, mil. dol.	Dovoz, %		Vývoz, mil. dol.	Vývoz, %
Země EU, celkem	4252,6	100 %	Země EU, celkem	4297,1	100 %
Velká Británie	784,3	18 %	Velká Británie	1062,6	25 %
Německo	691,6	16 %	Kypr	1037	24 %
Kypr	430,4	10 %	Německo	625,7	15 %
Belgie	327,2	8 %	Rakousko	208,8	5 %
Rakousko	220,5	5%	Nizozemsko	202	5 %

Polsko	219,6	5%	Polsko	168,9	4 %
--------	-------	----	--------	-------	-----

Tabulka č. 11 Zahraniční obchod se službami zemí EU s Ukrajinou v roce 2013

Zdroj: vlastní zpracování

Hlavní země dovážející služby byly: Velká Británie (18 %), Německo (16 %), Kypr (10 %), Belgie (8 %), Rakousko (5 %) a Polsko (5 %). Převážná část evropského dovozu služeb na Ukrajinu byla zaměřena na Velkou Británii (25 %), Kypr (24 %), Německo (15 %), Nizozemsko (5 %), Rakousko (5 %) a Polsko (4 %). (SSC of Ukraine, 2015i)

4.2 Analýza dopadu podpisu dohody o přidružení Ukrajiny s EU, základní ustanovení a význam

Dohoda o přidružení, nová etapa ve vývoji smluvních vztahů mezi Ukrajinou a EU, je mezinárodní smlouva, jejímž hlavním účelem je prohloubení integračních procesů mezi oběma stranami. Poskytuje nejen politické sdružení, ale i ekonomickou integraci, která představuje možnost pro další progresivní změny v oblasti obchodu, kultury a posílení bezpečnosti. Vytváří podmínky pro společné udržování úzkých a trvalých vztahů založených na společných hodnotách v plném souladu s demokratickými principy právního státu, řádnou správou věcí veřejných, dodržování lidských práv a základních svobod. Dohoda o přidružení má nahradit předchozí dohodu o partnerství a spolupráci mezi EU a Ukrajinou. (Official Journal of the European Union, 2014)

Jednání o uzavření dohody o přidružení mezi oběma stranami probíhalo již od roku 2007. Text nového dokumentu byl schválen až v listopadu 2011. Ze známých politických důvodů (pozastavení procesu ukrajinskými orgány, změna vlády a revoluční dění) a ekonomických důvodů (rozpor a nedostatečné provádění hospodářských reforem v zemi podle požadavků EU) byl dokument podepsán až v roce 2014. Podpis politického bloku dohody o přidružení byl podepsán 21. března roku 2014. V tomto aspektu se politické interakce týkají v první řadě otázek demokracie, lidských práv a svobod, vlády práva a bezpečnosti. (INTERFAX.RU, 2014)

27. června 2014 byla podepsána ekonomická část dohody o přidružení Ukrajiny a EU, která by měla být ratifikována Ukrajinou, všemi členy EU, evropským parlamentem a Radou EU. Dne 2. února 2016 ze strany Evropské unie dohodu ratifikovalo 28 zemí (všechny země s výjimkou Nizozemska). (European Union, c2016)

Během tripartitního jednání Ukrajiny, Ruska a EU, které se konalo v Bruselu 12. září 2014, byla dosažena shoda o pozastavení provádění dohody o vytvoření zóny volného obchodu mezi Ukrajinou a Evropskou Unií do 31. prosince 2015. Do této doby se předpokládá zachování režimu volného obchodu v rámci Společenství nezávislých států, bezcelní přístup ukrajinského zboží na evropský trh a daňová zátěž na dovoz evropského vývozu na Ukrajinu. Ukrajina zahájila realizaci základních ustanovení dohody o přidružení, s výjimkou vytvoření zóny volného obchodu. Od 1. ledna 2016 začala být dojednávána ustanovení týkající se zóny volného obchodu v režimu dočasného použití.

Nikdy předtím Evropská Unie neposkytovala žádné ze zemí, které měly status kandidátské země pro vstup, takové široké perspektivy jako v dohodě o přidružení.

Výhody a přínosy, které Ukrajina dostane po jejím podepsání, jsou zapracovány do každé části dohody.

Jako pevný základ pro další prohlubování vnitřních a vnějších postupů o přidružení mezi Ukrajinou a EU má za cíle dodržování zásad demokracie, lidských práv a svobod, vlády práva, suverenity a územní integrity státu, celistvosti jeho hranic a nezávislosti. Klíčovými prvky udržení a posílení vztahů mezi EU a Ukrajinou jsou řádné správy věcí veřejných, boj proti korupci, podpora udržitelného rozvoje a efektivních multilaterálních kontaktů.

Co se týče politického bloku, stanovuje že politický dialog bude zaměřen na podporu mezinárodní stability, bezpečnosti a stability na evropském kontinentu na základě efektivních multilaterálních vztahů.

Jednou z nejvíce relevantní pro Ukrajinu je ekonomická a obchodní část. Stanovují, že hluboká a komplexní zóna volného obchodu se stane nástrojem užší hospodářské integrace a podnětem pro hospodářský růst. Uvádí se, že by to mělo přispět ke zvýšení standardů výrobků a lepšímu obsluhování občanů, k připravenosti účinně konkurovat na mezinárodních trzích. Podmínkou k její realizaci je proces sbližování ukrajinských právních předpisů s normami EU, což prakticky znamená úplné odstranění cel a jiných bariér obchodu se zbožím, poskytování vzájemných služeb v investičních a energetických odvětvích a podporu hospodářské soutěže. Spolu s tím se Evropská unie zavazuje nadále poskytovat Ukrajině podporu rozpočtových nákladů na právní a institucionální reformy v souvislosti s obchodem. Podpis ekonomické části znamená, že Ukrajina v horizontu dosáhne snížení cen většiny zboží a rozšíření jejich sortimentu. Ukrajina by měla rovněž zlepšit kvalitu a bezpečnost výrobků a vylepšit ochranu práv spotřebitelů. (European Commission, 2013)

Již nyní pro většinu ukrajinského zboží je otevřen bezcelní přístup k evropskému trhu. Teoreticky by to mělo vést k růstu vývozu, k tomu však dochází pouze jen u některých položek. Na to má vliv již nestabilita kurzu národní měny. Jakmile hřivna posílí své postavení, obchod bude vypadat již jinak. Pro splnění požadavků EU a pro úspěšný export průmyslových výrobků na evropský trh Rada Ukrajiny přijala tři zákony — o normalizaci, metrologii a technickém řádu. Na druhou stranu stále chybí pokrok v boji proti korupci, reformování celnice, změny ve fungování antimonopolního výboru atd.

Dohoda určuje oboustranně výhodnou spolupráci mezi Ukrajinou a EU ohledně energetických otázek, řízení veřejných financí, statistiky, dopravy, sociální politiky, mezinárodní a regionální spolupráce. Rovněž zkoumá aspekty interakce v oblasti životního prostředí, vědy a techniky, kosmických sfér. Stanovuje spolupráce týkající se průmyslové politiky, těžebního a hutního průmyslu, finančních služeb, obchodního práva a managementu,

cestovního ruchu, zemědělství, ochrany spotřebitele, spolupráce v oblasti zaměstnanosti, kultury a sportu. Seznam není vyčerpávající. (Delegation of the European Union to Ukraine, 2012)

Cílem dohody o přidružení je urychlení a prohloubení politických a ekonomických vztahů mezi Ukrajinou a EU a zajištění postupné integrace do vnitřního trhu EU prostřednictvím vytvoření hluboké a komplexní zóny volného obchodu. Je nutné identifikovat způsoby reforem hospodářského oživení a růstu ekonomiky, státního řízení a odvětvové spolupráce ve více než třiceti oborech, včetně dopravy, energetiky, spolupráce v oblasti průmyslu malých a středních podniků, ochrany životního prostředí, sociální ochrany a rozvoje mládežnické politiky a rovnosti. Zejména v budoucnu poskytne užší ekonomickou integraci a zavedení bezvízového režimu pro občany Ukrajiny.

Podpis dohody o přidružení vyvolalo smíšená hodnocení. Existují různé názory týkající se tohoto tématu. Stoupenci evropské integrace poukazují na to, že tento dokument je nezbytným, minimálním předpokladem pro další integraci Ukrajiny do Evropského společenství, jež umožní kvalitativně obnovit politickou a ekonomickou situaci v zemi a v dlouhodobém horizontu přinese státu velké výhody (například velký příliv zahraničních investic do ukrajinské ekonomiky, podstatné doplnění rozpočtu na úkor volného odchodu ukrajinského zboží na evropský trh, vytváření nových pracovních míst, zvyšování životní úrovně a kvality života obyvatel). Ze strany EU, podle rezoluce evropského Parlamentu od 25. května 2014, nabízí Ukrajině možnost žádat o přijetí do EU v blízké budoucnosti. (Telekanal novostej «24», c2005-2015)

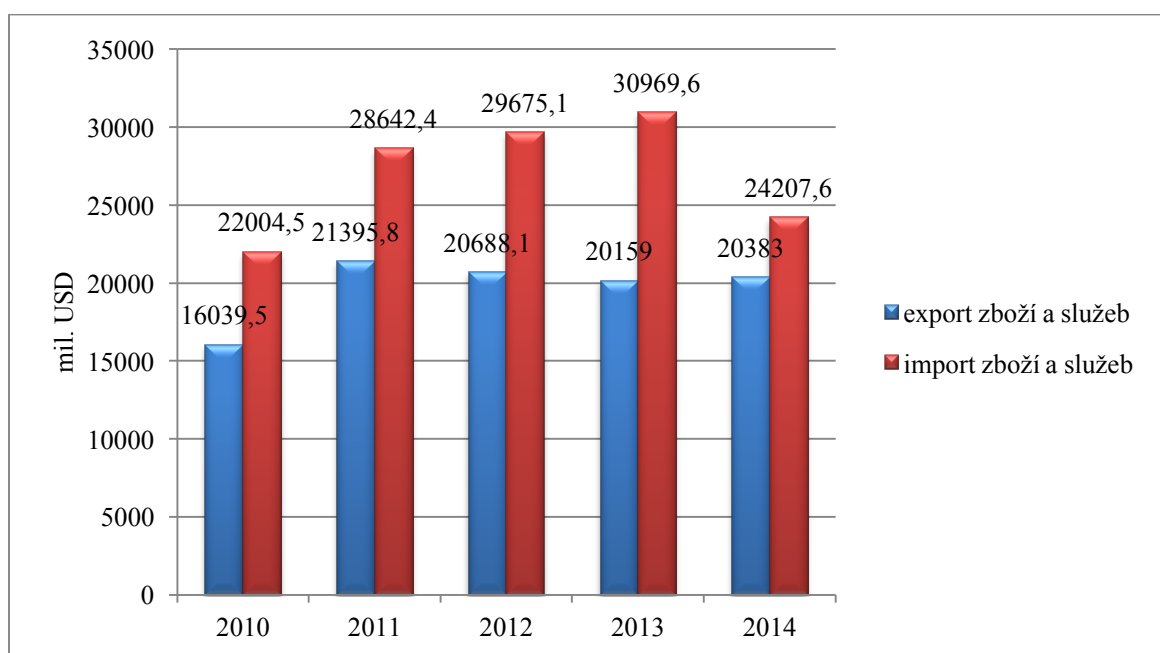
Co se týče trhu práce, předpokládá se, že kromě otevření nových podniků, které bude doprovázeno vznikem nových pracovních míst, bude mít podpis dohody také vliv na zlepšení standardů práce, sociálního zabezpečení a sociální ochrany.

Dohoda o přidružení nabízí Ukrajině nejen možnost spolupráce a rozvoje společných hodnot, ale i zcela konkrétní podobu bližší spolupráce, která bude pro Ukrajinu znamenat posílení obchodních a politických vztahů s EU, a povede i ke zvýšení životní úrovně v zemi a k provádění nezbytných reforem.

4.3 Srovnání hlavních ekonomických ukazatelů spolupráce EU a Ukrajiny před a v období krize roku 2014-2015

4.3.1 Zahraníční obchod

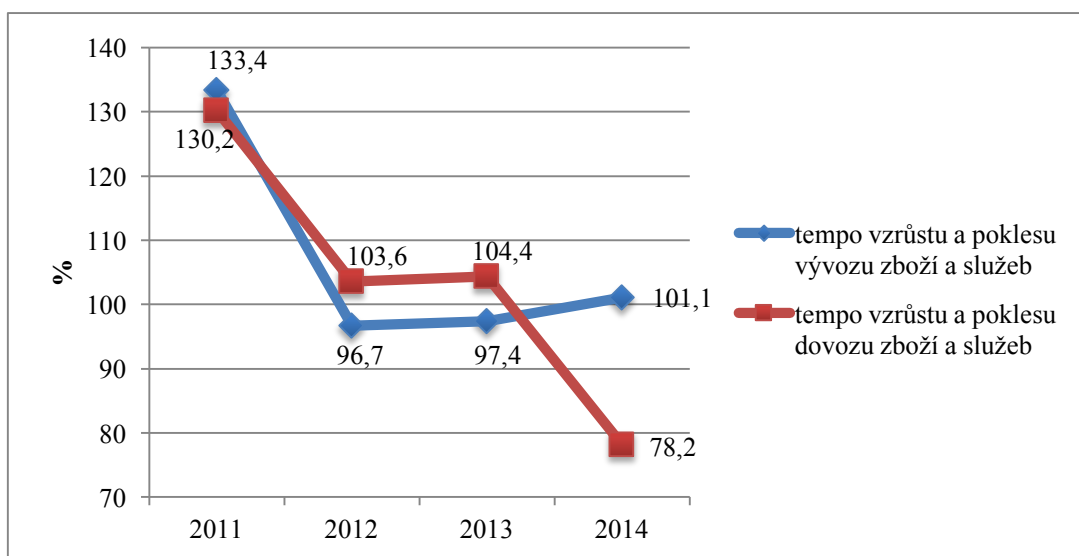
V průběhu posílení spolupráce mezi Ukrajinou a Evropskou unií se ukazatele zahraničního obchodu v roce 2014 zvýšily. Pokud export zboží a služeb do zemí EU v roce 2013 činil 20159,0 mil. dolarů a dovoz 30969,6 mil. dolarů, v roce 2014 dosáhly základní ukazatele zahraničního obchodu 20383,0 mil. dolarů, resp. 24207,6 mil. dolarů. Negativní obchodní bilance zatím přetrvávala. Pokud však byla v roce 2013 úroveň obchodní bilance 10810,8 mil. dolarů, pak se v roce 2014 snížila na úroveň 3824,6 mil. dolarů. Na jedné straně to je nepochybný úspěch, na straně druhé se však ukazatel negativní bilance zlepšil v důsledku snížení dovozu ze zemí EU, nikoliv prostřednictvím zvýšení vývozu zboží a služeb do eurozóny. (Graf č. 4.) (Trading Economics, c2015)

Graf č. 4 Zahraníční obchod Ukrajiny se zeměmi Evropské unie (zahrnuje zboží i služby)

Zdroj: vlastní zpracování

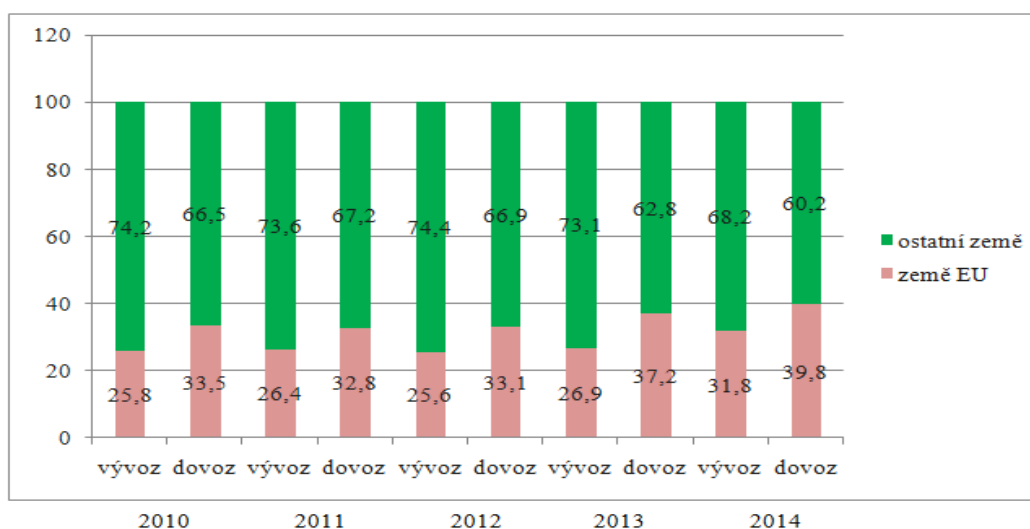
Vzhledem k tempu vývoje zahraničního obchodu Ukrajiny se zeměmi EU (Graf č. 5.), je třeba konstatovat, že od roku 2011 došlo k výraznému poklesu těchto ukazatelů. V roce 2014 tempo vzrůstu vývozu zboží a služeb činilo 101,1 %, přičemž míra poklesu dovozu zboží a služeb je dosáhla úrovně 78,2 %.

Graf č. 5 Tempo vývoje zahraničního obchodu Ukrajiny se zeměmi EU

Zdroj: vlastní zpracování

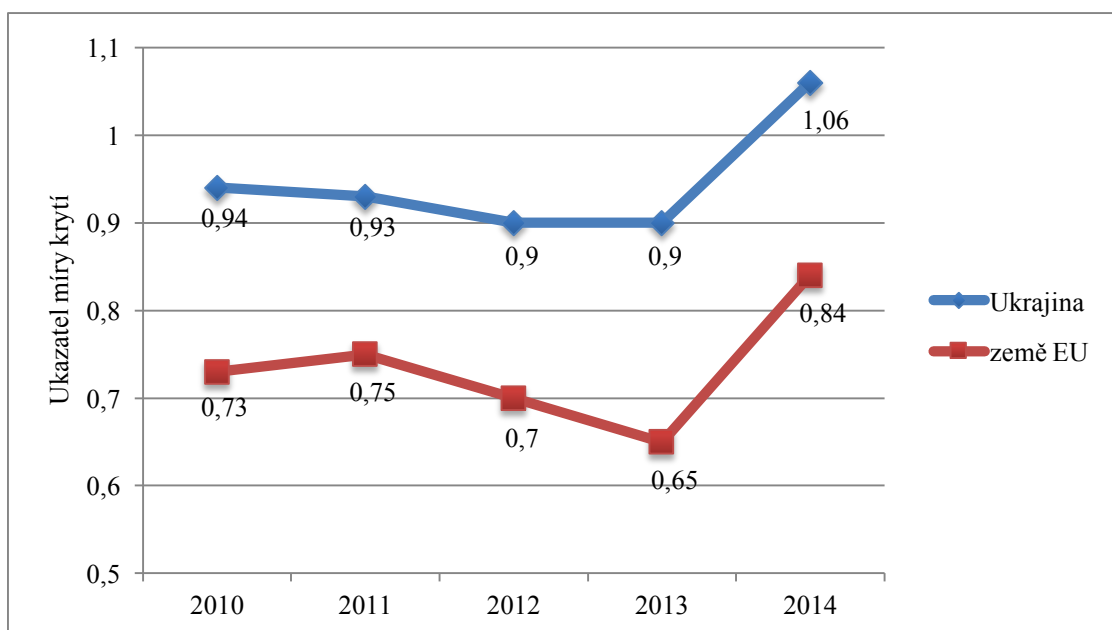
V celkovém objemu realizace zahraničního obchodu se specifická váha exportu-importu se zeměmi EU v roce 2014 rovněž zvýšila. To lze vidět na grafu č. 6. Ukazatel v roce 2013 představoval 26,9 % z celkového objemu exportních operací a 37,2 % z celkového dovozu. V roce 2014 dosáhl úrovně 31,8 % resp. 39,8 %.

Graf č. 6 Specifická váha exportu-importu se zeměmi EU celkem

Zdroj: vlastní zpracování

Ukazatel míry krytí dovozu vývozem (Graf. č. 7.) má také tendenci se zvyšovat. V roce 2013 se pohyboval v rozmezí 0,65 pro země EU a 0,9 pro Ukrajinu. V roce 2014, dosáhnul úrovně 0,84 respektive a 1,06. (SSC of Ukraine, 2015l) (SSC of Ukraine, 2015m)

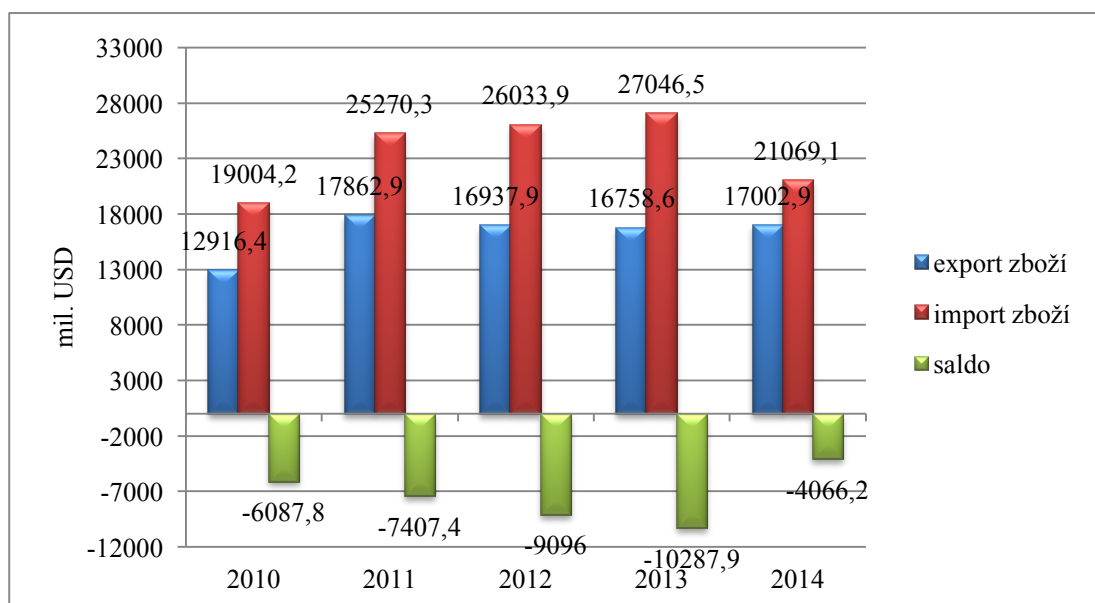

Graf č. 7 Míra krytí dovozu vývozem

Zdroj: vlastní zpracování

4.3.2 Obchod se zbožím

Vývoz zboží do zemí EU činil v roce 2014 částku 17002,6 milionů dolarů. Ve srovnání s rokem 2013 se jedná o nárůst 1,5 %, tzn. o 244,3 milionů dolarů. Dovoz zboží na Ukrajinu dosáhl 21069,1 milionů dolarů a ve srovnání s výsledkem roku 2013 se tak snížil na 5977,4 milionů dolarů (22%). Negativní saldo činilo 4066,2 milionů dolarů za rok 2014, oproti 10287,9 milionům dolarů za rok 2013. Vývoj salda je znázorněn na grafu č. 8.

Graf č. 8 Objem zahraničního obchodu se zbožím se zeměmi EU (mil.USD)

Zdroj: vlastní zpracování

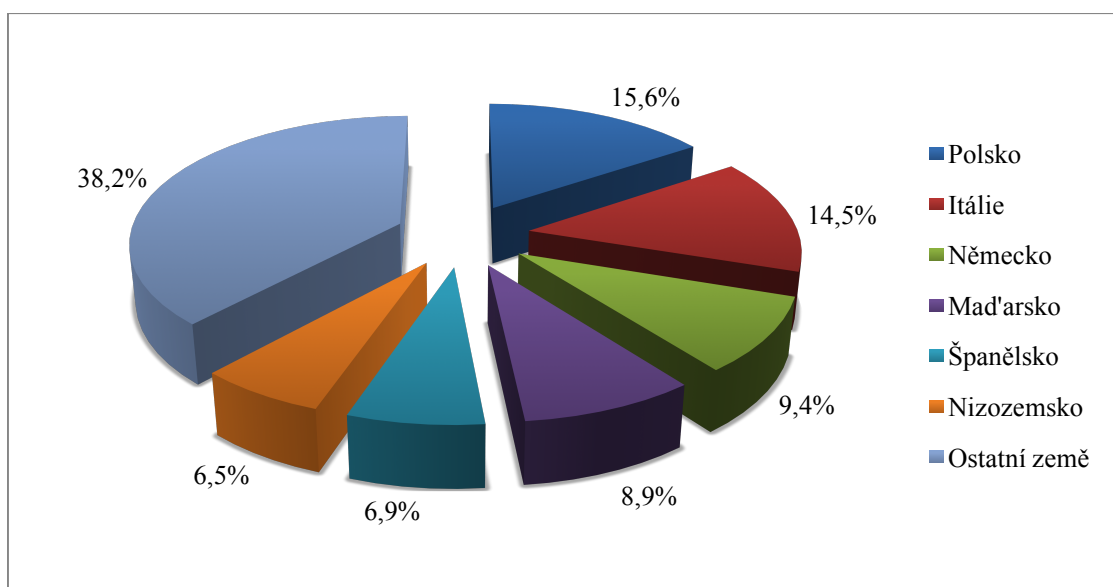
Vznik záporného salda je zejména ovlivněn takovými komoditní skupinami, jako je ropa a produkty jejího zpracování (2762,9 milionů dolarů), mechanickými stroji (1855,4 milionů dolarů) a farmaceutickými výrobky (1812,3 milionů dolarů). Celkový tržní podíl zemí EU v roce 2014 vzrostl, kdy ve srovnání s předchozím rokem činil 31,5 % exportu a 38,7% importu. V roce 2013 ukazatel dosáhl úrovně 26,6 % a 35,3 %.

4.3.2.1 Export zboží

Největší objem vývozu do zemí EU činilo zboží zemědělsko-průmyslového komplexu a potravinářského průmyslu (28,1 % z celkového objemu vývozu). Mezi hlavní vývozní artikly patřily černé kovy (22,9 %), minerální produkty (16,2 %), elektrické a mechanické stroje (12,2 %). Největší podíl vývozu zboží zemědělsko-průmyslového komplexu a potravinářského průmyslu zaujímaly obiloviny (37,9 %), semena a plody olejnatých rostlin (19,3 %), tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu (14,2 %). Tabulka přehledně znázorňuje hodnoty exportu jednotlivých skupin zboží (Příloha č. 2.)

Pokud analyzujeme rozdělení exportu zboží podle zemí, (graf č. 9.) můžeme konstatovat, že nejvyšší objem vývozu a exportních dodávek byl v roce 2014 směřován do Polska - 15,6 % z celkového objemu vývozu do zemí EU (černé kovy, ruda, škváry a popel, elektrické stroje); Itálie - 14,5 % (černé kovy, obiloviny, tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu); Německo - 9,4 % (elektrické stroje, textil a oděvy, mechanické stroje); Maďarsko - 8,9 % (elektrické stroje, černé kovy, minerální paliva, ropa); a Španělsko - 6,9 %

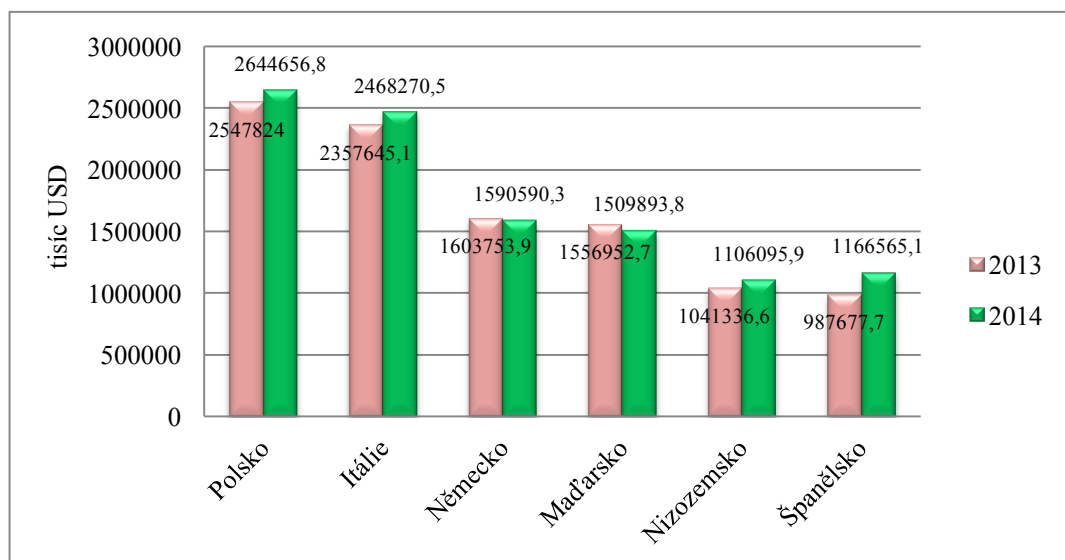
(obiloviny, tuky a oleje živočišného a rostlinného původu, zbytky a odpady z potravinářského průmyslu).

Graf č. 9 Hlavní evropské partnery Ukrajiny pro vývoz zboží

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 10. je patrné, že za poslední rok vzrostl export zboží téměř do všech zemí (s výjimkou Německa a Maďarska). Ve srovnání s rokem 2013 objem exportu Ukrajiny do evropských zemí vzrostl zejména do Španělska (o 19,3 %), Nizozemska (o 6,7 %), Itálie (o 5,7 %), Polska (3,9 %) a Německa (o 2,5 %).

Graf č. 10 Srovnání objemu exportu zboží podle zemí EU 2013/2014 (tisíc USD)

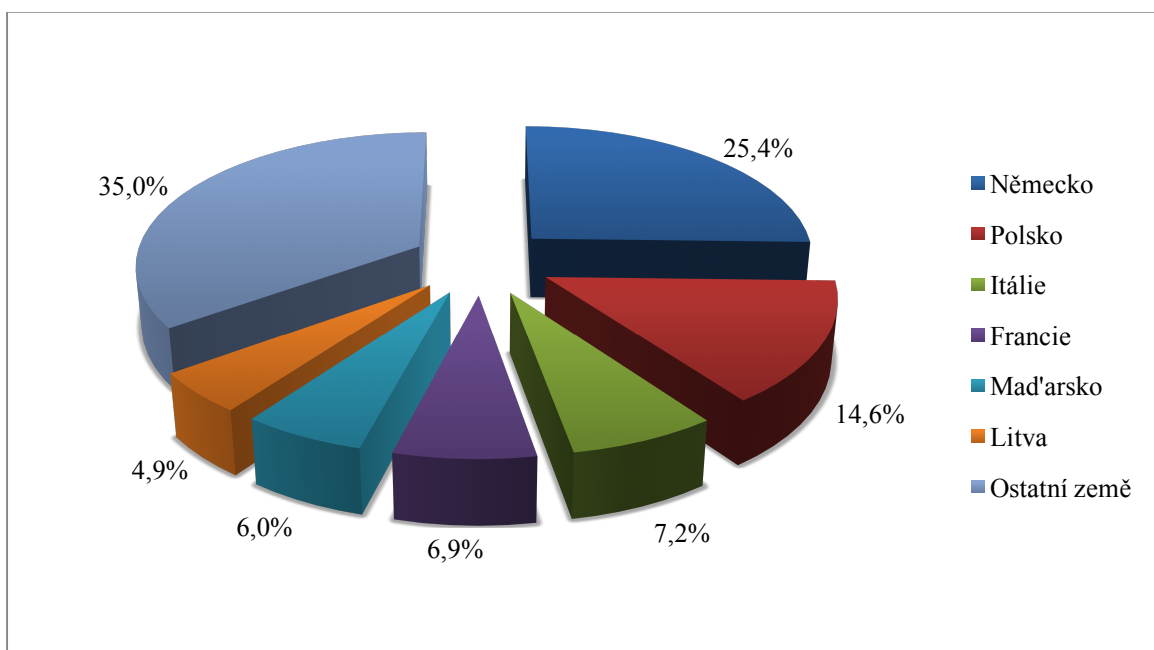
Zdroj: vlastní zpracování

Největší dodávky zboží na území EU byly poskytovány Zakarpatskou oblastí (84,7 %), Lvovskou (72,2 %), Ternopilskou (70,1 %), Volynskou (69,2 %) a Ivanofrankivskou (51,4 %). (Příloha č. 3.) (SSC of Ukraine, 2015h) (SSC of Ukraine, 2015j)

4.3.2.2 Import zboží

Komoditní strukturu dovozu z členských zemí EU nejvíce představují: minerální produkty (18,3 %), chemické výrobky (18,2 %), mechanické a elektrické stroje (17,5%), zboží zemědělsko-průmyslového komplexu a potravinářského průmyslu (11,8 %). Nejvyšší podíl dovozu minerálních výrobků dodávaných na Ukrajinu připadá na zemní plyn (37,7 %). (Příloha č. 5.)

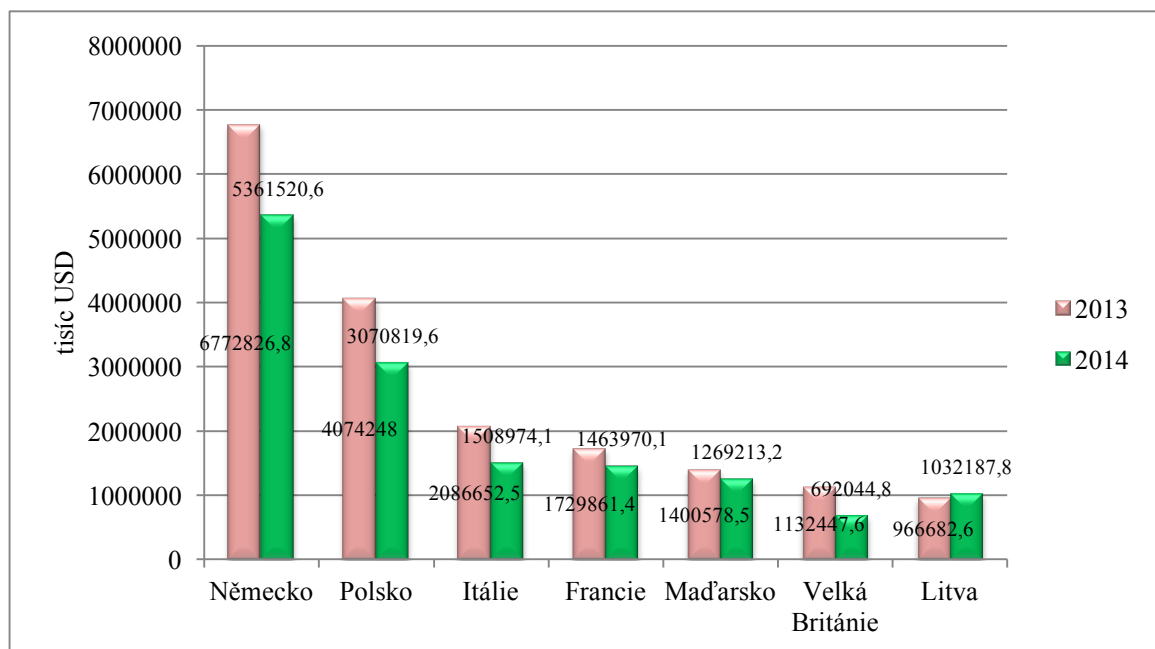
Největší dovozní dodávky ze zemí Evropské unie byly v roce 2014 realizovány (graf č. 11.) z: Německa - 25,4 % (minerální paliva, ropa a její produkty destilace, mechanické stroje, prostředky pozemní dopravy, vyjma železniční); Polska – 14,6% (minerální paliva, ropa a její produkty destilace, elektrické stroje, plasty, polymerní materiály); Itálie – 7,2 % (mechanické stroje, farmaceutické výrobky, plasty, polymerní materiály); Maďarska - 6,9 % (minerální paliva, ropa a její produkty destilace, elektrické stroje, plasty, polymerní materiály) a Francie – 6,0 % (farmaceutické výrobky, chemické výrobky, prostředky pozemní dopravy, vyjma železniční).

Graf č. 11 Hlavní evropští partneři Ukrajiny pro dovoz zboží

Zdroj: vlastní zpracování

Objem dovozu se ve srovnání s rokem 2013 snížil následovně: z Itálie (o 26,8 %), Francie (o 26,4 %), Polska (o 24,2 %) a Německa (o 19,5 %). (Graf č. 12.)

Graf č. 12 Srovnání objemu importu zboží podle zemí EU 2013/2014 (tisíc USD)

Zdroj: vlastní zpracování

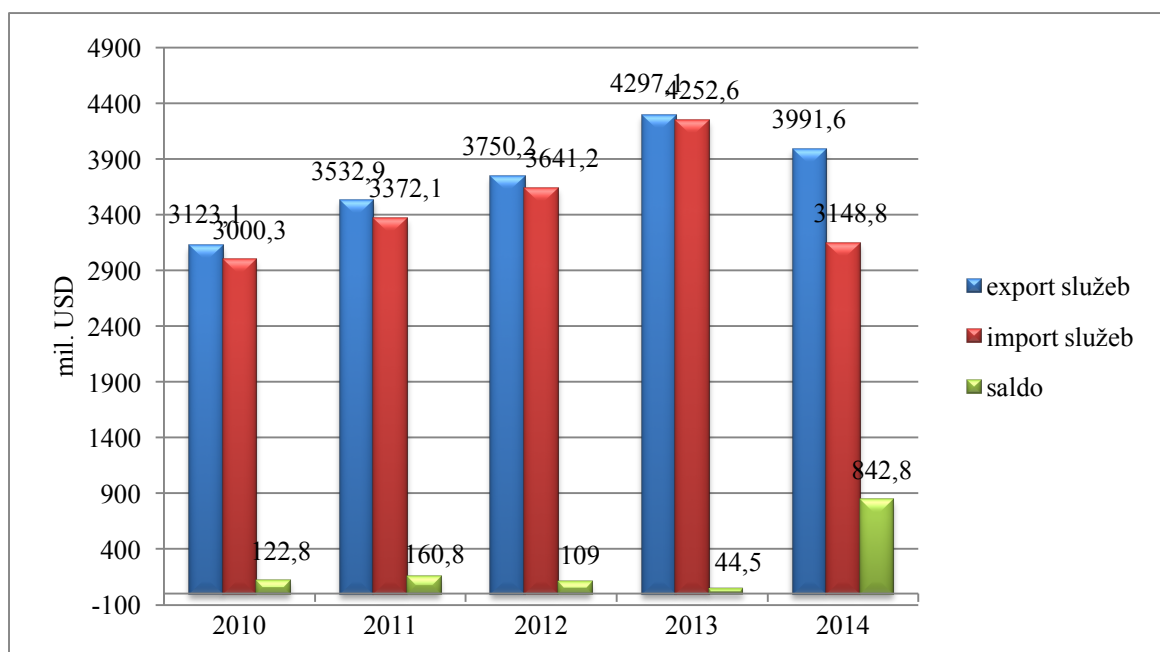
Největší množství dovezeného zboží z EU přijaly následující oblasti: Ternopilská (85,2 %), Volynská (81,8 %), Lvovská (65,7 %), Zhytomyrská (64,1 %), Chernovitská (62,7 %) a Ivanofrankivská (62,6 %). (SSC of Ukraine, 2015h) (SSC of Ukraine, 2015j)

4.3.3 Obchod se službami

Následující část se zaměřuje na analýzu současného stavu obchodu se službami mezi Ukrajinou a EU. Bylo analyzováno které skupiny služeb jsou pro bilaterální obchod nejvýznamnější.

Nyní se zaměříme na tempa růstu či poklesu exportu a importu služeb ve sledovaném období. Jednotlivé změny jsou uvedeny v grafu č. 13.

Graf č. 13 Objem zahraničního obchodu se službami Ukrajiny se zeměmi EU (mil. USD)

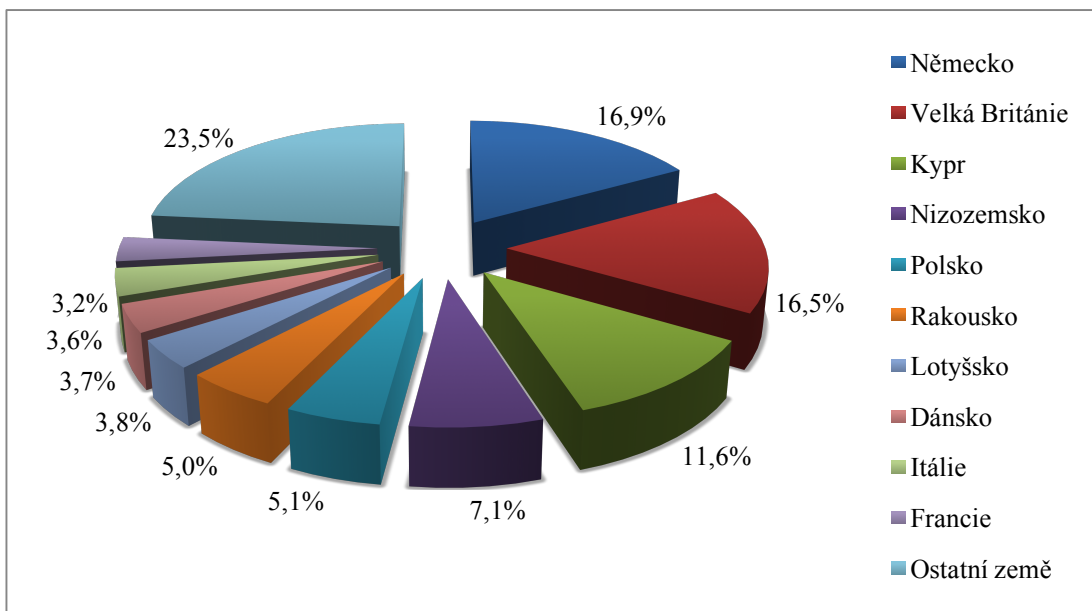
Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2014 činil vývoz služeb do zemí EU 3991,6 milionů dolarů, zatímco dovoz na Ukrajinu dosáhl 3148,8 milionů dolarů. Ve srovnání s rokem 2013 vývoz se snížil na 305,5 milionů dolarů (7 %) a dovoz se snížil na 1103,8 (25,9 %). Přebytek obchodní bilance činil 842,8 milionů dolarů. V roce 2013 tento ukazatel činil 44,5 milionů dolarů. Kladné saldo je ovlivněno především následujícími druhy služeb: dopravou (1105,8 milionů dolarů.), recyklací materiálních zdrojů (608,9 milionů dolarů.), telekomunikačními, výpočetními a informačními službami (404,4 milionu dolarů.), obchodními službami (41,5 milionů dolarů). Specifická váha exportu služeb v zemích EU činila v celkovém objemu 34,6 % a importu 49,4 %, za rok 2013 činila respektive 29,5 % a 56 %.

4.3.3.1 Export služeb

Vývoj odvětvové struktury exportu se službami mezi Ukrajinou a EU v roce 2013 a 2014 ilustruje příloha č. 7. Tabulka přehledně znázorňuje hodnoty exportu jednotlivých skupin služeb. Největší objem vývozu do zemí EU v roce 2014 představovaly dopravní služby - 45,9 %, služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační služby – 17 %, služby recyklace surovin – 15,5 %, obchodní služby – 12,5 %. Přičemž v dopravních službách připadá na leteckou dopravu 32,2 % z celkového objemu služeb, na železniční dopravu 22,4 % , na automobilovou dopravu 18,3 % a na námořní dopravu 16,6 % . Obchodní služby zahrnují odborné a poradenské (59,2 %) a vědecké a technické (11,4 %) služby.

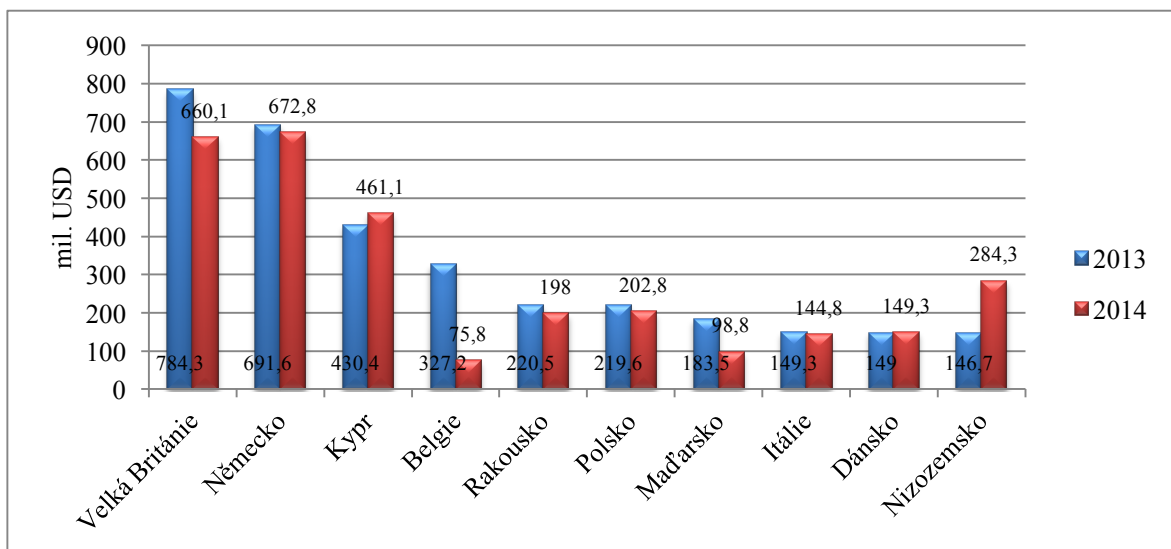
Graf č. 14. ukazuje jak se na exportu služeb podílejí jednotlivé země EU.

Graf č. 14 Hlavní evropské partnery Ukrajiny pro vývoz služeb v roce 2014

Zdroj: vlastní zpracování

Údaje o vývoji exportu do jednotlivých zemí znázorňuje graf č. 15. Největší objem vývozu služeb mezi zeměmi EU připadá na Německo - 16,9 % (dopravní služby, recyklace surovin, oblasti telekomunikací, výpočetní a informační služby, obchodní služby); Velkou Británií - 16,5 % (dopravní služby v oblasti telekomunikací, výpočetní, informační a obchodní služby); Kypr - 11,6 % (doprava, služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační služby, služby vztahující se k finanční činnosti, obchodní služby). Aktivní spolupráce, jak je patrné z grafu, byla také s Nizozemskem, Polskem a Rakouskem.

Graf č. 15 Vývoj objemu exportu služeb podle zemí EU 2013/2014 (mil. USD)

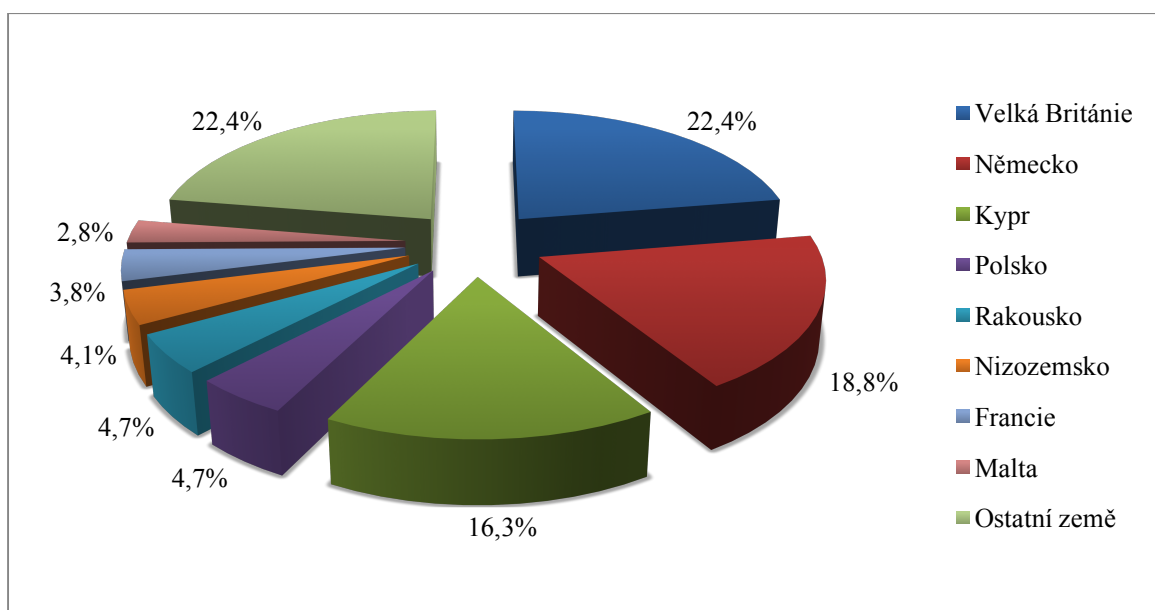
Zdroj: vlastní zpracování

Na základě výsledků z roku 2014 byly neaktivnějšími poskytovateli služeb evropským zemím podniky Volynské oblasti (93,7 %), Zakarpatské (90,2 %), Ivanofrankivské (84,1 %),

Ternopiské (83,1 %), Lvovské (79,2 %) a Kyjevské (77,2 %). (SSC of Ukraine, 2015i) (SSC of Ukraine, 2015k)

4.3.3.2 Import služeb

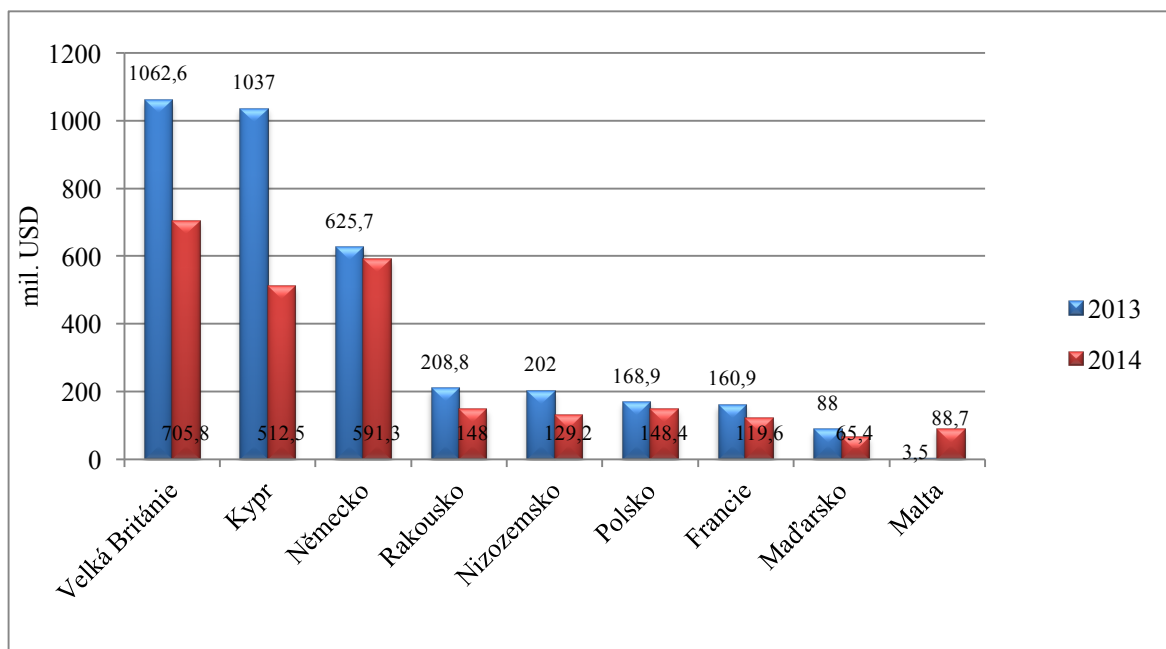
Z celkového objemu dovozu služeb z členských zemí EU největší část připadá na dopravní služby – 23,1 % (letecká – 41,5 %, automobilová – 22,8 %, železniční – 13,4 %), služby související s finanční činností – 19,4 %, obchodní – 14,5 % (odborné a poradenské – 50 %, provozní leasing – 12,3 %), služby spojené s cestováním/cestovní služby – 14 %. (Příloha č. 9.)

Graf č. 16 Hlavní evropské partnery Ukrajiny pro dovoz služeb v roce 2014

Zdroj: vlastní zpracování

Největší objem dovozu služeb ze zemí EU byl v roce 2014 (graf č. 16.) získán z Velké Británie - 22,4 % z celkového objemu (služby související s finanční činností, dopravní, obchodní, royaltové služby a služby související s využitím duševního vlastnictví); dále z Německa – 18,8 % (dopravní služby, státní a vládní služby, obchodní a stavební služby, služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační); z Kypru – 16,3 % (turistické, finanční služby, royaltové služby, služby související s využitím duševního vlastnictví a dopravní služby). Údaje o vývoji importu z jednotlivých zemí znázorňuje graf č.17. Objem dovozu se ve srovnání s rokem 2013 snížil ze všech zemí (s výjimkou Malty).

Graf č. 17 Vývoj objemu importu služeb podle zemí EU 2013/2014 (mil. USD)

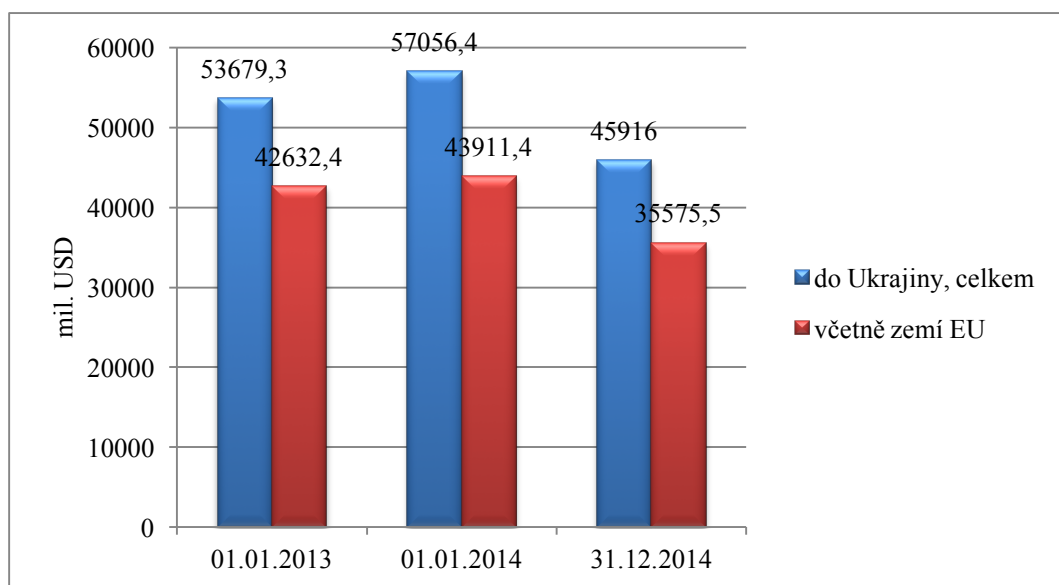
Zdroj: vlastní zpracování

Největší počet obdržených služeb ze zemí EU připadá na regiony Chernihiv - 90,2 % z celkového objemu, Ternopil - 88,1 %, Zakarpátí - 81,6 %, Volyn - 80,3 %, Nikolayev - 79,6 %. (SSC of Ukraine, 2015i) (SSC of Ukraine, 2015k)

4.3.4 Přímé investice

4.3.4.1 Investiční výnosy

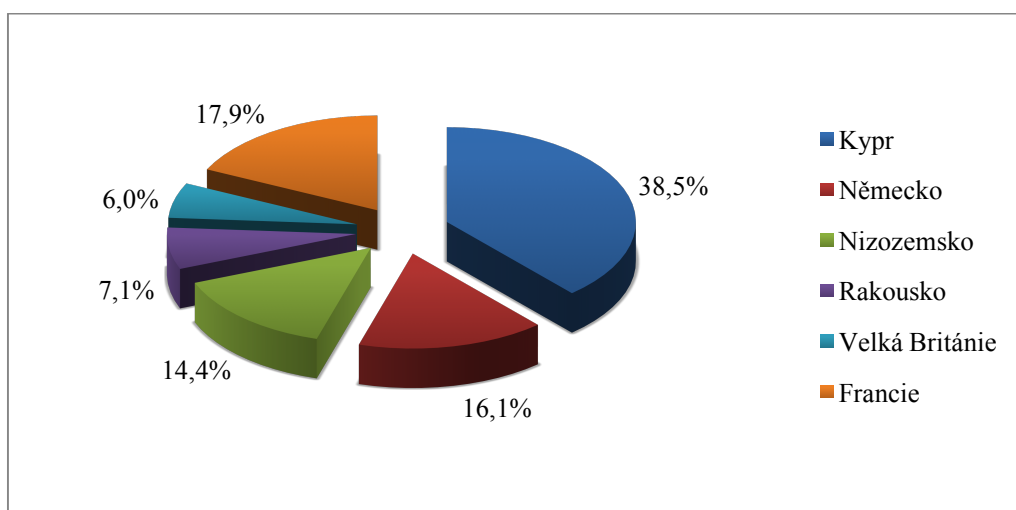
Objem přímých investic do ekonomiky Ukrajiny z členských zemí EU ke dni 31. 12. 2014 činil 35,6 mld. dolarů, což je 77,5 % z celkového objemu investic do ekonomiky Ukrajiny. Oproti roku 2013, kdy objem přímých investic dosáhl 43,9 mld. dolarů, ukazatel mírně poklesl. To je názorně demonstrováno na grafu č. 18.

Graf č. 18 Přímé zahraniční investice v ekonomice Ukrajiny (mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi hlavní země – investory (graf č. 19.) na které připadá 86,6 % celkového objemu investic ze zemí Evropské unie patří: Kypr – 13,7 miliardy dolarů (38,5 % z celkového objemu investic ze zemí EU), Německo – 5,7 miliardy dolarů (16,1 %), Nizozemsko – 5,1 miliardy dolarů (14,4 %), Rakousko – 2,5 miliardy dolarů (7,1 %), Velká Británie – 2,1 miliardy dolarů (6,0 %) a Francie – 1,6 miliardy dolarů (4,5 %).

Graf č. 19 Struktura přímých zahraničních investic do ekonomiky Ukrajiny z členských zemí EU ke dni 31. 12.

2014

Zdroj: vlastní zpracování

Přímé investice byly významným faktorem, který ovlivňoval vývoj ukrajinské ekonomiky. Rozdělení přímých investic mezi jednotlivé sektory bylo následující: průmyslové podniky (35,0%), finanční a pojišťovací instituce (25,1 %), velkoobchod a maloobchod,

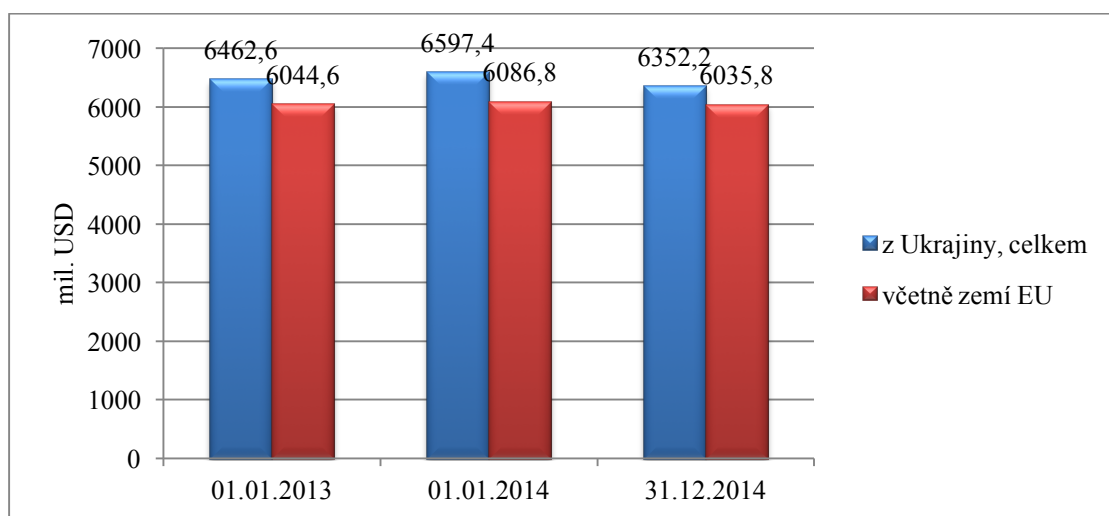
opravy motorových vozidel a motocyklů (10,5 %) a organizace provádějí operace s nemovitostmi (8,6 %).

Investoři z Kypru investovali 3,6 mld. dolarů do institucí s finanční a pojišťovací činností (26,0 % z celkového objemu investic ze země), do průmyslových podniků - 3.3 mld. dolarů (23,8 %), do organizací, které provádějí operace s nemovitostmi, – 1,8 mld. dolarů (13,0 %). Z Německa průmyslové podniky obdržely 5,0 mld. dolarů (87,9 %), z Nizozemska - 1,9 mld. dolarů (37,7 %). Největší objem kapitálu od rakouských a francouzských investorů obdržely instituce s finanční a pojišťovací činností - 1,7 mld. dolarů (69,0 %) a 1,1 mld. dolarů (69,6 %), resp.

Velká Británie investovala 0,5 mld. dolarů (21,8 %) do velkoobchodních a maloobchodních podniků a do podniků pro opravy motorových vozidel a motocyklů. Analogický ukazatel investování 0,5 mld. dolarů (21,4 %) od britských investorů obdržely organizace, které provádí operace s nemovitostmi. Do průmyslových podniků bylo investováno 0,4 mld. dolarů (18,3 %) a 0,2 mld. dolarů (11,2 %) připadlo finančním a pojišťovacím institucím. (SSC of Ukraine, 2015n)

4.3.4.2 Investiční náklady

Objem přímých investic Ukrajiny do ekonomiky zemí Evropské unie (graf č. 20.) ke dni 31. 12. 2014 činil 6,0 miliardy dolarů (tj. 95,0 % z celkového objemu investic z Ukrajiny). Ve srovnání s údaji roku 2013, kdy tento ukazatel činil 6,1 miliardy dolarů, se objem přímých investic z Ukrajiny do EU mírně zvýšil o 92,3 %.

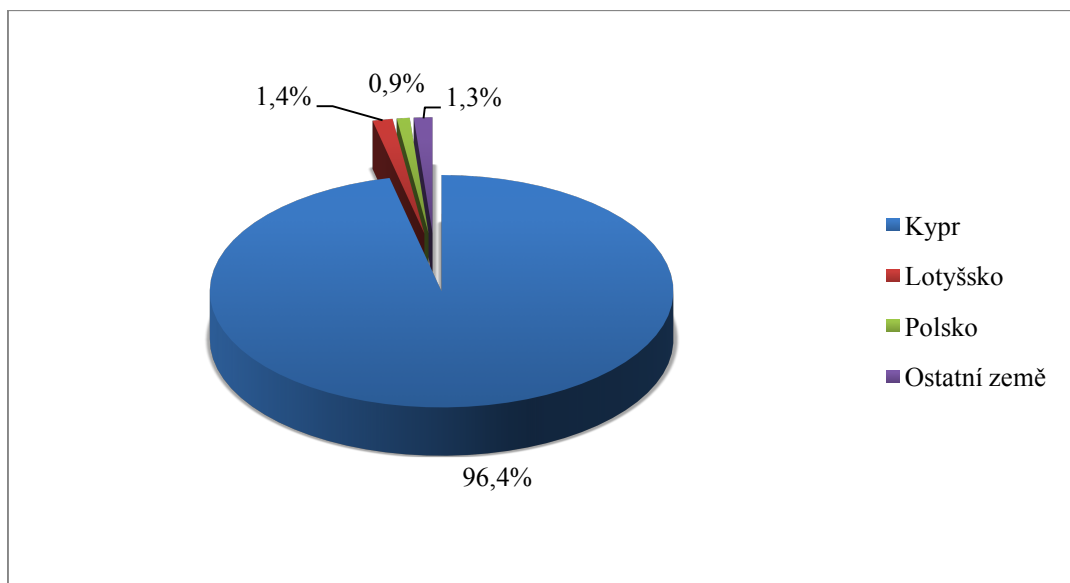

Graf č. 20 Přímé investice z Ukrajiny, (mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování

Největší objem investic v roce 2014 byl přidělen Kypru – 5,8 miliardy dolarů (96,4 % z celkového objemu investic v zemích EU). Investice dále plynuly do Lotyšska (0,1 miliardy

dolarů) a Polska (0,1 miliardy dolarů). Struktura přímých investic z Ukrajiny do zemí EU je demonstrována na grafu č. 21. Struktura přímých investic z Ukrajiny do zemí EU je demonstrována na grafu č. 21.

Graf č. 21 Struktura přímých investic z Ukrajiny do zemí EU ke dni 31. 12. 2014

Zdroj: vlastní zpracování

Převážná část ukrajinských investic na Kypr byla zadána rezidentům, kteří vykonávají odbornou, vědeckou a technickou činnost. Zatímco v Lotyšsku byla financována činnost finančních a pojišťovacích institucí. Do Polska – maloobchodům a opravám motorových vozidel a motocyklů. (SSC of Ukraine, 2015o)

5 NÁVRHOVÁ ČÁST

5.1 Postkonfliktní vývoj Ukrajiny k ekonomické stabilitě

Dnes se Ukrajina nachází na přelomové fázi své existence. Na jedné straně, je země na hranici hospodářské krize, která může definitivně přerušit její suverenitu a nezávislost, na druhé straně, má Ukrajina absolutní podporu mezinárodního společenství ve svých evropských integračních snahách. Řešení vzniklé situace vyžaduje přijetí okamžitých rozhodnutí a jejich implementaci do politického, sociálního a hospodářského života. Ve stejné době, jak ukazuje zkušenost, dokonce i vláda největších profesionálů, není schopna nic udělat, bez jasného plánu práce, kde by byly stanoveny cíle, úkoly a konkrétní aktivity.

Integrace do Evropské unie je příležitostí pro Ukrajinu výrazně posílit své postavení ve světě, stát se zemí se stabilní a perspektivní ekonomikou, a rozvíjet se s využitím zkušenosti evropských zemí. Vstup Ukrajiny do EU rovněž umožní efektivně využívat zdroje a potenciál země, vzhledem k tomu, že v EU jsou vytvořeny všechny podmínky pro všestranný rozvoj. Podporuje svobodu podnikání a vyhledávání nejnovějších progresivních forem hospodaření. Důležitým pro ukrajinskou ekonomiku je skutečnost, že v Evropská unie podporuje hospodářskou soutěž a omezuje monopolní postavení. Tento postup dává šanci i malým podnikům zaujmout své místo na trhu a má velmi pozitivní vliv na růst HDP, přičemž stimuluje růst obchodní bilance.

V rámci podpisu Dohody o přidružení mezi Evropskou unií a Ukrajinou je podstatná role přiřazena komplexní zóně volného obchodu, což umožňuje vznik zcela nových obchodních vztahů mezi členskými státy a Ukrajinou a možnost vyrovnat negativní krizové tendence přítomné v zemi dnes. Pro Ukrajinu je hluboká a komplexní zóna volného obchodu silný podnět, který umožní modernizace ekonomiky prostřednictvím otevření trhů a přenos standardů a předpisů v odvětvích souvisejících s obchodem, v souladu se světovými standardy. Ukrajina a EU, odstraní 99,1% respektive 98,1% objemu cel. Kromě toho, se Ukrajina rovněž zavázala přijmout 60% z celkového souboru legislativních aktů EU, které by měla normalizovat spolu s hospodářskou a politickou situací v zemi.

Evropská unie implementuje politiku Evropského sousedství. Jedná se o prvek politiky založený na komplexní zóně volného obchodu, který předpokládá stabilizovat situaci v zemích, přímo přiléhající k hranicím EU. Je předpoklad, že se tohoto stavu dosáhne s využitím ustanovení komplexu norem EU, které se týkají exportní politiky.

Ve stejné době, další rozvoj vzájemně výhodné spolupráce s EU není možný bez radikální reformy a kvalitativní transformace ukrajinské ekonomiky, stejně jako stabilizace podmínek na Ukrajině. Pro to je třeba přijmout řadu opatření následovně:

- úspěšná realizace opatření, stanovených v dohodě o přidružení, které by mělo přiblížit ukrajinskou ekonomiku k základním normám fungování EU, upravit právní a politický systém státu;

- překonání setrvačnosti staré struktury, její vlastnosti spontánně vrátit do předchozího stavu, a také komplexní aktualizace státního aparátu a vymýcení korupce;

- reforma veřejné správy, decentralizace, reforma soudního systému, provádění protikorupční reformy;

- normalizace platební bilance země a dosažení pozitivní bilance zahraničního obchodu zvýšením vývozu;

- realizace programu energetické nezávislosti v dlouhodobém horizontu a realizace opatření na zvyšování energetické účinnosti v krátkodobém horizontu;

- řešení strukturálních problémů v oblastech formování hlavních faktorů moderního hospodářského rozvoje, a to v oblastech vzdělávání, vědy, technického rozvoje a investic;

- vytvoření klimatu důvěry ve společnosti pro maximální usnadnění komunikace občanů a organizací na různých úrovních a v různých oblastech, vytvoření nového formátu veřejné integrace, nebo propojenosti;

- udržování stabilního kurzu národní měny a to nejen prostřednictvím devizových intervencí, ale také prostřednictvím aktivní implementace odpovídajících nástrojů finančního posílení (politika úrokových sazeb, forwardových operací, zapovězení neprůhledné refinancování);

- zaměření podnikání na perspektivu a dosažení zisku v dlouhodobém horizontu, rozvoj schopností k strategicky orientovanému tržnímu chování v podmínkách tvrdé globální a evropské konkurence, ale na druhé straně – k efektivní kooperaci se státem a nestátními orgány a organizacemi.

Světová ekonomika se rychle rozvíjí: objevují se nové vedoucí země, zostřuje se hospodářská soutěž v získávání zdrojů (energie, pracovní síla, kapitál, znalosti, technologie). Změní se model světového pokroku. Do popředí stále více vystupují zdroje ekonomického rozvoje, jako jsou informace, věda, vzdělání a inteligence. Ukrajina má otevřenou ekonomiku, a nemůže zůstat stranou od globálních ekonomických procesů. Každý den stojí před zemí nové výzvy, na které musí být připravená. Jedná se o schopnosti státu prosazovat národní ekonomické zájmy, realizovat a posilovat konkurenční výhody a konečně – zajistit udržitelný

a dynamický rozvoj ekonomiky, růst blahobytu občanů, což je hlavním cílem současné politiky.

Ukrajina musí najít a zaujmout své jedinečné místo ve světovém hospodářském společenství. S ohledem na hospodářský a vědecký potenciál, má Ukrajina všechny předpoklady postupného přechodu na výhodnější specializace v mezinárodní dělbě práce. Nejen ukrajinské kovy, ukrajinské potraviny, přístroje, vybavení a další zboží vysoké kvality by měly najít své místo na mezinárodních trzích.

Pro dosažení stanovených cílů je třeba přejít na větší podporu především vysoce technologického vývozu, sledování národních zájmů v obchodních sporech, stimulace rozvoje úvěrových a finančních institucí s cílem investování do modernizace stávajících podniků.

Dnes, strategický význam pro konkurenceschopnost zemí, má vlastnictví vysokými technologiemi. Hi-tech vlastnictví budou určovat vývoj hospodářství na desítky let dopředu. Jedná se o nano-, bio - a informační technologie, systémy umělé inteligence, nejnovější materiály a počítačové vzdělávání. Ukrajinská věda je schopna vytvářet unikátní vývoj právě v těchto oblastech znalostí. Ale země potřebuje úplnou podporu ze strany státu a partnerství národních podniků. V ukrajinské ekonomice dominuje černá metalurgie, chemický průmysl a těžba uhlí. Především do těchto sektorů směřují investice. Investice umožňující rozvoj nových odvětví založených na znalostech a inovacích je minimální. Pouze aktivní postoj státu v oblasti rozvoje vědy, technologií a inovací může dovolit Ukrajině dosáhnout ekonomického rozvoje. Je třeba se zaměřit na podporu veřejných výzkumných institucí. Ale stejně tak důležitým cílem je podporovat podniky, aby investovaly do vědy a podporovaly vědecko-výzkumnou činnost v soukromých společnostech.

Ukrajina se potřebuje soustředit na zlepšení účinnosti tradičních průmyslových sektorů ekonomiky. V současné době je energetická bezpečnost problémem nejvyšší priority. Pro zvýšení účinnosti průmyslu je třeba posílit konkurenční postavení významných podniků v ocelářském průmyslu, energetickém strojírenství, jaderné energetice, dopravě a zemědělství. Stát by měl stimulovat vytváření podmínek pro efektivní výrobu. Nezbytným předpokladem úspěchu je zvýšení transparentnosti a distribuci dotací do všech sektorů, včetně uhelního a agrárního sektorů, a distribuovat je v souladu s tržními principy. Státní podpora je vyžadována pouze ve spojení s jasným systémem kontroly jejího plnění. Je třeba podporovat úsilí nejúspěšnějších ukrajinských podniků k transformaci v silné nadnárodní společnosti, která vykazuje konkurenční potenciál. Pouze výše popsáním způsobem se může Ukrajina stát opravdu nezávislým hráčem na globálních trzích a samostatně ovlivňovat hospodářskou politiku bez vnějšího vlivu.

Ukrajina má obrovský zemědělský potenciál, který do dnešních dní není plně využit. Světová banka odhaduje, že rychlý růst agrárního sektoru přispívá ke snížení chudoby nejméně dvakrát účinněji než jiné sektory ekonomiky. Ukrajina disponuje 9% světových zásob černozeře a příznivé klima pro zemědělství. Ukrajina má všechny možnosti stát se regionální a kontinentální lídrem v produkci zemědělských produktů. Rok od roku je zemědělství v úpadku, venkov vymírá. Státní zemědělská politika je neefektivní a dokonce destruktivní. Velké zemědělsko-průmyslové korporace hrají důležitou roli v rozvoji venkova a stát by se měl rozvíjet partnerství s nimi prostřednictvím aktivní participace. Ukrajina potřebuje implementovat moderní agrární politiku, výrazně podporovat malé selské hospodářství, stimulovat je k zavádění moderních průmyslových technologií, rozvíjet sociální infrastruktury – venkovní školy, nemocnice, kulturní centra a podobná zařízení občanské spokojenosti. Rychlý rozvoj zemědělství poskytne silný impuls k růstu ekonomiky jako celku a stane rozhodujícím krokem v překonávání chudoby na Ukrajině.

5.2 Matice logického rámce

Na základě podpisu Dohody o přidružení se neustále vyvíjí ekonomická spolupráce Ukrajiny a EU. Hlavní podmínkou pro další vývoj je překonání hospodářské a politické krize na Ukrajině a rozvoj země v souladu s evropskými normami a hodnotami. Vzhledem k tomu, Ukrajina musí provést určité opatření pro dosažení požadovaných cílů.

Na základě analýzy ekonomiky Ukrajiny a ukrajinské Strategie 2020, bych chtěla navrhnout matice logického rámce, ve kterém jsou popsány cíle, očekávané výsledky a předpoklady pro překonání krizových jevů a přibližování Ukrajiny k evropským normám.

	Objektivně měřitelné ukazatele	Zdroje ověření	Předpoklady a rizika
Globální cíl: Překonání stávající krize a aproximace k evropským standardům	1. HDP PPP na osobu - \$16000	Data Světové banky	
	2. Čisté příjmy PZI pro nejbližší 5 let - \$40 mld	Statistický úřad Ukrajiny	
	3. Poměr deficitu státního rozpočtu na HPD - 3%	Statistický úřad Ukrajiny	
	4. Poměr veřejného dluhu na HDP - 60%	Statistický úřad Ukrajiny	
	5. Globální index konkurenceschopnosti - 40	Světové ekonomické fórum	
Specifické cíle: 1. Energetická nezávislost	1. Index energetické náročnosti - 0,20	BP Statistical Review of World Energy	1.Cíl bude dosažen za předpokladu optimalizace struktury energetické bilance, nahrazení zemního plynu jinými druhy energie, včetně zdroje získaných z alternativních zdrojů energie

2. Vymýcení korupce	2. Index vnímání korupce - 50	Transparency International	2. Cíl bude dosažen za předpokladu, že budou vytvořeny protikorupční agentury
3. Růst obchodní bilance země	3. Kladné saldo obchodní bilance	Statistický úřad Ukrajiny	3. Cíl bude dosažen za předpokladu stability národní měny
4. Zvýšení účinnosti průmyslové odvětví	4. Růst průmyslové výroby o 10%	Statistický úřad Ukrajiny	4. Cíl bude dosažen za předpokladu zlepšení investičního klimatu, přílivu investic, provádění politiky zvýšení objemu výroby, systémová aktualizace stálých aktiv
5. Vývoj agrárního sektoru	5. 20% z celkového HDP připadá na zemědělský sektor	Statistický úřad Ukrajiny	5. Cíl bude dosažen za předpokladu zlepšení investičního klimatu a přílivu investic, příznivého klimatu a bohaté zemědělské sklizni
Očekávané výsledky: 1. Úspěšná politika energetické účinnosti	1. Zařízení je rekonstruováno a modernizováno	Statistický úřad Ukrajiny	1. Zvýšení efektivity využití palivo-energetických zdrojů, snížení objemu technologických nákladů a plýtvání energií v důsledku modernizace a rekonstrukce zařízení, zavedení moderních energeticky úsporných technologií

2. Efektivní fungování státního aparátu, zlepšení investičního klimatu, hospodářský růst	2. Poskytnut kompletní veřejný výkaz	Statistický úřad Ukrajiny	2. Přiznání příjmů všech úředníků nejvyšší kategorie, zvýšení odpovědnosti za spáchání korupčních trestných činů
3. Snížení záporného salda zvýšením vysoce kvalitního vývozu	3. Růst exportu o 20-25%	Statistický úřad Ukrajiny	3. Zvýšení kvality vyváženého zboží a služeb a rozšíření exportního trhu
4. Konkurenceschopnost ukrajinských průmyslových podniků na světových trzích, snížení nezaměstnanosti	4. Kvalita ukrajinské výroby odpovídá světovým normám a standardům	Statistický úřad Ukrajiny, Mezinárodní organizace pro normalizaci	4. Rozvoj a podpora malých a středních podniků, zvýšení inovačního zařízení, diverzifikace výroby
5. Příliv investic, zvýšení vývozu zemědělských produktů, snížení nezaměstnanosti, potravinová bezpečnost země	5. Růst vývozu zemědělských produktů o 20%, růst zaměstnanosti od 60 do 100 tisíc lidí	Statistický úřad Ukrajiny,	5. Rozvoj venkova, finanční podpora ze strany státu, vytvoření systému řízení venkovskými území, v souladu s normami EU
Aktivity: 1. Reforma energetiky a program energetické účinnosti	Prostředky: Veřejné výdaje, soukromý kapitál	Statistický úřad Ukrajiny	Ukrajina sleduje směrem evropské integrace, má příznivé ekonomické a politické klima v zemi, je ukončen vojenský konflikt na jihovýchodě Ukrajiny, je zvýšená úroveň důvěry občanů k vládě, Ukrajina je
2. Protikorupční reforma a reforma soudního systému	Veřejné výdaje	Statistický úřad Ukrajiny	

3. Implementace dohody o přidružení	Veřejné výdaje, soukromý kapitál	Statistický úřad Ukrajiny	atraktivní pro zahraniční investice a má potřebné financování
4. Rozvoj opatření průmyslové politiky zaměřené na stimulaci odvětví	Veřejné výdaje, soukromý kapitál	Statistický úřad Ukrajiny	
5. Agrární reforma	Veřejné výdaje, soukromý kapitál	Statistický úřad Ukrajiny	

6 ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo doporučit změny politik k zabezpečení hospodářského růstu pro překonání krizové situace země prostřednictvím analýzy vlivu ukrajinské krize na bilaterální obchodní vztahy mezi Ukrajinou a Evropskou unií. K dosažení cíle bylo nutné analyzovat pojmy politické a hospodářské krize, analyzovat jejich vliv na ukrajinskou ekonomiku, zhodnotit změny v obchodních vztazích mezi Ukrajinou a EU před a v období krize a predikovat možný vývoj spolupráce Ukrajiny a EU.

V první části práce byly zkoumány koncepty politické a hospodářské krize, jejich druhy, příčiny a možné důsledky.

V moderní politologii se za politický konflikt považuje střet protichůdných zájmů, postojů, hodnot a priorit, podmíněný nutností interakce mezi různými subjekty politické činnosti. Mezi ně patří jednotlivci, sociální a etnické skupiny, politické strany a hnutí, elity a také státy. Rozlišují se konflikty vertikální a horizontální, institucionalizované a neinstitucionalizované, otevřené konflikty a latentní, konflikty mezi elitou a zbytkem společnosti, ale také mezi různými částmi (frakcemi, skupinami) samotné vládnoucí elity společnosti. Podle doby trvání konfliktu lze rozlišit dlouhodobé a krátkodobé politické konflikty.

Zlomový bod ve vývoji politického procesu v politice je označován pojmem "krize". V moderní politologii se politickou krizí rozumí náhlé zostření rozporů v systému politických vztahů, unikajících ze stavu nestability, které může vést k vážným změnám ve struktuře moci, společnosti nebo politického systému jako celku a může způsobit sociální katastrofu, smrt nebo kolaps systému, ale také může být zdrojem pozitivních změn a aktualizace systému. Existuje několik typů politických krizí: vládní, parlamentní, ústavní, mezinárodní a celostátní. Jako hlavní projevy otevřeného politického konfliktu v moderní společnosti rozlišujeme terorismus, války, převraty a revoluce.

Politický konflikt je možné vyřešit dosažením konsensu a kompromisu. Konsensus je dohoda většiny členů společenství, pokud jde o nejdůležitější principy politické organizace, rozdělení hodnot, moci a práva ve společnosti. Kompromis je dosažení dohody o vzájemných ústupcích stran konfliktu.

V další části byl zkoumán pojem hospodářské krize. Střídání období vzestupu ekonomiky a relativně rychlého ekonomického růstu s obdobími stagnujících ekonomických podmínek a relativního poklesu růstu výroby je známé jako hospodářský cyklus. Dnešní

ekonomická věda identifikuje několik hlavních druhů hospodářských cyklů: sezónní, krátkodobé, střednědobé, stavební, velké. Celkově se od sebe liší podle délky a intenzity. Avšak všechny cykly procházejí ve svém vývoji stejnými fázemi: recese, deprese (nejnižší bod), vzestup a vrchol (nejvyšší bod). Znamé také jako krize, deprese, oživení a vzestup.

Hospodářský cyklus otvírá a zavírá fáze krize, která představuje dramatické porušení stávající rovnováhy v důsledku rostoucích disproporcí. Krize je charakterizována všeobecnou nadprodukcí, klesáním poptávky a vznikem přebytku nabídky, snížením objemu hrubého národního produktu a redukováním všech ekonomických ukazatelů. K hlavním druhům ekonomických krizí patří: cyklické, průběžné, strukturální, dílčí, odvětvové, sezónní a globální. Krize také mohou být obecné a lokální, makrokrize a mikrokrize, a latentní a explicitní atd.

Navzdory tomu, že v současné době neexistuje jednotného názoru ohledně příčin hospodářských krizí, nejčastěji se předpokládá, že hlavní důvod je rozpor mezi výrobou a spotřebou. K dalším nejpravděpodobnějším příčinám krize patří časový rozdíl oběhů kapitálu v různých sektorech a jejich vztah, prodej zboží a služeb na úvěr. Mezi všeobecné důsledky, které jsou vlastní všem hospodářským krizím, patří snížení reálných příjmů a úspor širokých vrstev obyvatelstva, devalvace národní měny, inflace, růst nezaměstnanosti, investiční krize a pokles v reálném sektoru ekonomiky.

Rovněž pro další analýzu bylo nutné stanovit kritéria, podle kterých je identifikován hospodářský rozvoj země. Pro zjištění úrovně ekonomického rozvoje země se používá velké množství ukazatelů. K hlavním ukazatelům patří: HDP, HDP/obyv., tempo ekonomického růstu, míra inflace, míra nezaměstnanosti, obchodní a platební bilance, vnější zadluženost země atd.

V druhé části práce byly podrobně analyzovány ekonomická situace na Ukrajině do krize a dopad politické a hospodářské krizí na bilaterální obchodní vztahy mezi Ukrajinou a EU.

Dnes, Ukrajina prochází přetrvávající ekonomickou a politickou krizí, která v první řadě přináší negativní vliv na rozvoj země. Zároveň Ukrajina aktivně rozvíjí vztahy s Evropskou Unií. Zejména, v roce 2014 byly podepsány politický a ekonomický blok dohody o přidružení Ukrajiny a EU, a také byl otevřen bezcelní přístup ukrajinského zboží na evropský trh a to véde k růstu vývozu Ukrajiny. Nikdy předtím Evropská Unie neposkytovala žádné ze zemí, které měly status kandidátské země pro vstup, takové široké perspektivy jako v dohodě o přidružení. Jednou z nejvíce relevantní pro Ukrajinu je ekonomická a obchodní částí. Stanovují, že hluboká a komplexní zóna volného obchodu se stane nástrojem užší

hospodářské integrace a podnětem pro hospodářský růst. Podmínkou k její realizaci je proces sbližování ukrajinských právních předpisů s normami EU, což prakticky znamená úplné odstranění cel a jiných bariér obchodu.

Navzdory tomu, že ekonomika Ukrajiny se dosud nevypořádala s krizovými jevy, v rámci posílení spolupráce mezi Ukrajinou a EU, se ukazatele zahraničního obchodu za rok 2014 zvýšily. V roce 2014 export zboží a služeb dosáhl 20383,0 mil. USD a import dosáhl 24207,6 mil. USD. Došlo ke snížení negativního salda obchodní bilance: v roce 2014 bylo sníženo o 3824,6 mil. USD. Avšak ukazatel negativní bilance se zlepšil pomocí snížení dovozu ze zemí EU, nikoliv prostřednictvím zvýšení vývozu zboží a služeb do eurozóny.

Největší objem vývozu do zemí EU činilo zboží zemědělsko-průmyslového komplexu a potravinářského průmyslu a bylo směřováno do Polska, Itálie a Německa. Komoditní strukturu dovozu z členských zemí EU nejvíce představovaly minerální produkty a chemické výrobky. Největší dovozní dodávky byly realizovány z Německa, Polska a Itálie. Pokud jde o služby, největší objem vývozu do zemí EU v roce 2014 představovaly dopravní služby, služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační služby. V celkovém objemu dovozu ze zemí EU největší část připadá na dopravní služby a služby související s finanční činností.

Objem přímých investic do ekonomiky Ukrajiny z členských zemí EU činil 35,6 mld.USD, což je 77,5 % z celkového objemu investic do ekonomiky Ukrajiny. Avšak, ve srovnání s rokem 2013, tento ukazatel mírně poklesl. V podstatě, to je vzhledem k nepříznivé ekonomické klimo v zemi. Hlavními zeměmi-investory se staly Kypr, Německo a Nizozemsko. Objem přímých investic Ukrajiny do ekonomiky zemí Evropské unie činil 6,0 mld.USD a tj. 95,0 % z celkového objemu investic z Ukrajiny. Největší objem kapitálu přidělen Kypru.

Navzdory tomu že v ekonomice Ukrajiny v současné době existují očividné krizové scénáře, vzhledem k jasně definovanému proevropskému kurzu, a také podepsání Dohody o přidružení, úroveň zahraničního obchodu se zbožím a službami s evropskými zeměmi se postupně zvyšuje. Dohoda o přidružení nabízí Ukrajině nejen možnost spolupráce a rozvoje společných hodnot, ale i zcela konkrétní podobu bližší spolupráce, která bude pro Ukrajinu znamenat posílení obchodních a politických vztahů s EU, a povede i ke zvýšení životní úrovně v zemi a k provádění nezbytných reforem. Ale na cestě k plnohodnotné spolupráci s EU, musí Ukrajina ještě zavést mnoho reforem a splnit celou řadu požadavků a doporučení. Přednostními úkoly pro dnešní Ukrajinu by měly být následující:

- úspěšná realizace opatření, stanovených ve dohodě o přidružení, které by mělo přiblížit ukrajinskou ekonomiku k základním normám fungování EU, upravit právní a politický systém státu;

- vymýcení korupce;

- reforma veřejné správy, decentralizace, reforma soudního systému, provádění protikorupční reformy;

- normalizace obchodní bilance země;

- udržování stabilního kurzu národní měny;

- úspěšná politika energetické účinnosti;

- odstranění strukturálních deformací v oblasti vzdělávání, vědy, technického rozvoje a investic;

- vytvoření klimatu důvěry ve společnosti.

Pouze při splnění všech výše uvedených podmínek Ukrajina má nárok se stát státem se stabilním politickým systémem a vysoce rozvinutou tržní ekonomikou, bude mít šanci se plně připojit k eurointegračním procesům a se stát plnoprávným členem EU.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Publikace

ANDREEVA, S. I. *Makroekonomika: osnovy ekonomicheskoy teorii*. M.: Infra-M, 2007, 348s. ISBN 5-289-01904-9

BABUSHKINA E. A., BIRYUKOVA O. U., i VERESHHAGINA L. S.: *Antikrizisnoe upravlenie: Konspekt lekcij*. - M.: Eksmo, 2008. - 160 s. ISBN 978-5-699-24563-5

BALIKOEV, V.Z. *Obshhaya ekonomicheskaya teoriya*. M.: Omega-L, 2011, 684 s., s. 315. ISBN 978-5-370-01709-4

BORISOV, E.F. *Ekonomicheskaya teoriya: kurs lekcij dlya studentov vysshih uchebnyh zavedenij*. M.: Yurajt, 2006, 476s., s. 352. ISBN 5-85294-086-0

BULATOV, A.S. *Ekonomika*. M.: Yurist, 2001, 734 s., s. 412-414. ISBN 5-7975-0214-3

CHEPURINA, M. i E. KISELEVA. *Kurs ekonomicheskoy teorii*. M.: Infra-M, 2009, 325 s. ISBN 978-5-85271-290-5

COSER, L. *The Functions of Social Conflict*. New York: The Free Press, 1956, 188s. ISBN 9780710033598

DANILOV, A.S. i Z.Y. YULDASHEV. *Nacional'naya ekonomika: Uchebnoe posobie*. T.: Yangi asr avlodi, 2003, 411 s., s. 113. ISBN 5-633-01544-4

DARENDORF, R. *Elementy teorii social'nogo konflikta*. M.: Direkt-Media, 2007, 183s., s. 42-44. ISBN 978-5-94865-946-6

DOLAN, Edwin G. *Introduction to macroeconomics*. BVT Publishing, 2013, 448 s. ISBN 9781618823045

GLUHOVA, A. *Politicheskie konflikty. Osnovaniya, tipologiya, dinamika. Teoretiko-metodologicheskij analiz*. M.: Librokom, 2010, 280s., s. 62. ISBN 978-5-397-01375-8

GOLOVATIJ, M. F. *Politichna psihologiya: Pidruch. dlya stud. vishch. navch. zakl. K.* : MAUP, 2006. 400s. ISBN 966-608-652-2

KOROTKOV, E.M. *Antikrizisnoe upravlenie: uchebnik*. M.: Infra-M, 2001, 431 s., s.305. ISBN 5160001565

KOROTKOV, E.M. *Antikrizisnoe upravlenie: uchebnik*. M.: Infra-M, 2009, 190 s., s.498. ISBN 978-5-16-002459-2

KOSHKIN V.I. i S.G. BELYAEV. *Antikrizisnoe upravlenie: Uchebnoe posobie dlya vuzov*. M.: Omega, 2006. - 223 s. ISBN 5851730366

LANCOV, S. *Politicheskaya konfliktologiya: Uchebnoe posobie*. Sankt-Peterburg: Piter, 2008, 319s., s. 23. ISBN 978-5-91180-681-1

LEBEDEVA, M. *Politicheskoe uregulirovanie konfliktov: Ucheb. posobie*. M.: Aspekt Press, 1999, 271s. ISBN 5-7567-0199-0

MATVEEV, R. *Teoriya politicheskikh krizisov: Ucheb. posobie*. M.: IZP, 1997, 27s., s. 3. ISBN 5-89092-047-2

MCCONNELL Campbell R. & Stanley L. BRUE. *Economics: Principles, Problems, and Policies, Eighteenth Edition*. NewYork: McGraw-Hill, © 2009. ISBN 978-0-07-337569-4

SAMUELSON, Paul Anthony, William D. NORDHAUS. *Economics*. McGraw-Hill, 1995, 1013 s., s. 412-416. ISBN 9780070549920

Dokumenty a studie v elektronické podobě

BARSAMOV, V. *Struktura obshchestvenno-politicheskogo krizisa (teoreticheskij i prikladnoj analiz)*. [online]. 2002. 26s. [cit. 2016-04-15]. Dostupný z: library.miit.ru/methodics/04022015/03-1542.pdf

DEJSHLE, V.A. i A.M. SOLOGYAN, i N.N. FEDOROVA. *Politologiya. obshchaya i prikladnaya*. [online]. 2006. [cit. 2016-04-16]. Dostupný z: <http://freebooks.site/teoriya-politiki-uchebnik/politologiya-obschaya-prikladnaya.html>

Delegation of the European Union to Ukraine: *Brochure on the EU-Ukraine Association Agreement*. [online]. 2012, [cit. 2015-11-16]. Dostupný z: eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/association_115x170_uk.pdf

- European Commission: *EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area*. [online]. 2013, [cit. 2015-11-16]. Dostupný z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150981.pdf
- FROLOVA, A. *Makroekonomika: konspekt lekcij*. [online]. 2006, Tema 5. Ekonomicheskij cikl [cit. 2015-09-08]. Dostupný z: <http://www.aup.ru/books/m173/>
- GERASIMOV B.I. *Makroekonomika. Perehodnaya ekonomika*. [online]. 2009, 204s., [cit. 2015-08-21]. Dostupný z: <http://yourlib.net/content/view/14276/164/>
- GRIGOEIEV, L.M. i SALIHOV M.R. *GUAM. Pyatnadcat' let spustya*. [online]. 2007, 218 s. [cit. 2015-09-26]. Dostupný z: www.iarex.ru/books/book13.pdf
- MARYGANOVA, E.A. i S.A.SHAPIRO. *Makroekonomika*. [online]. 2010, 302s., s. 58-59 [cit. 2015-08-16]. Dostupný z: <http://www.alleng.ru/d/econ/econ301.htm>
- Official Journal of the European Union: *ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. [online]. 29.05.2014, [cit. 2015-11-15]. Dostupný z: eeas.europa.eu/ukraine/docs/association_agreement_ukraine_2014_en.pdf
- PRETORIUS, R. *Teoriya konflikta*. [online]. 1991. Polis: Politicheskije issledovaniya [cit. 2016-04-08]. Dostupný z: http://www.polisportal.ru/index.php?page_id=51&id=79
- ROGOZJAN, O. *Politicheskij krizis: analiz i tekhnologii uregulirovaniya (na primere Krasnodarskogo kraja)*. [online]. 2006. [cit. 2016-04-16]. Dostupný z: http://www.ipages.ru/index.php?ref_item_id=4925&ref_dl=1
- SALOV, A. I. *Ekonomika*. [online]. 2009, 175s. Tema 43: Ciklichnost' ekonomicheskogo razvitiya [cit. 2015-08-18]. Dostupný z: <http://www.alleng.ru/d/econ/econ184.htm>
- SHISHKINA, N. R. *Ekonomicheskaya teoriya*. [online]. 2005, [cit. 2015-08-16]. Dostupný z: <http://e.120-bal.ru/ekonomika/30255/index.html>
- SHVAJKA, L. A. *Gosudarstvennoe regulirovanie ekonomiki Uchebnoe posobie*. [online]. 2006, 435 s. [cit. 2015-09-06]. Dostupný z: <http://banauka.ru/27.html>

World Bank: *Ukraine: Opportunities and Challenges for Private Sector Development*. [online]. 2014, [cit. 2015-10-05]. Dostupný z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16711>

World Bank: *Ukraine: Public Financial Management Performance Report*. [online]. 2012, [cit. 2015-10-05]. Dostupný z: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11898>

Internetové zdroje

Britské listy: *Volby na Ukrajině jako geopolitický zlom*. [online]. 2010, [cit. 2015-09-26]. Dostupný z: <http://blisty.cz/art/51021.html>

Business Info: *Ukrajina: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. 1.06.2015, [cit. 2015-10-23]. Dostupný z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ukrajina-zakladni-charakteristika-teritoria-19093.html>

ČSU: *Míra zaměstnanosti nezaměstnanosti a ekonomické aktivity - únor 2015*. [online]. 2015, [cit. 2015-08-21]. Dostupný z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-unor-2015-1viwzidofb>

European Commission: *EU Trade relations with Ukraine*. [online]. 2015, [cit. 2015-11-5]. Dostupný z: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/113459.htm>

European Council: *Agreement*. [online]. c2016, [cit. 2016-11-5]. Dostupný z: <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2014045>

Eurostat: *Statistika platební bilance*. [online]. 2015, [cit. 2015-08-21]. Dostupný z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Balance_of_payment_statistics/cs

EuroVoc: *Veřejný dluh*. [online]. 2015, [cit. 2015-08-21]. Dostupný z: <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=request&view=pt&termuri=http://eurovoc.europa.eu/137021&language=cs>

Finance.cz: *Co je to inflace?*. [online]. 2015, [cit. 2015-08-21]. Dostupný z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/inflace/informace/>

INTERFAX.RU: *Ukraina i ES podpisali ekonomicheskuyu chast' soglasheniya ob asociacii*. [online]. 2014, [cit. 2015-11-15]. Dostupný z: <http://www.interfax.ru/business/382968>

LB.ua: *Ukraina edinstvennaya v mire ne preodolela krizis 2008-2009, - ekspert*. [online]. 2012, [cit. 2015-09-26]. Dostupný z: http://economics.lb.ua/state/2012/12/28/184130_ukraina_edinstvennaya_mire.html

MF Ukrajiny: *Valovoj vnutrennij product*. [online]. c2015, [cit. 2015-10-23]. Dostupný z: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>

Ministry for Economic Development of the Russian Federation: *The main macroeconomic indicators of the economy of Ukraine*. [online]. c2004-2011, [cit. 2015-11-1]. Dostupný z: www.ved.gov.ru/files/images/kai/Ukraine/Obzor_sost_economiki_Ukrainy_2013.pdf

SSC of Ukraine: *Aggregate data of agriculture*. [online]. 2015d, [cit. 2015-10-25]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_e/zp_e.html

SSC of Ukraine: *Cargo transportation*. [online]. 2015g, [cit. 2015-10-26]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tz/vp/vp_e/arh_vp2013_e.html

SSC of Ukraine: *Commodity structure of retail trade turnover of the enterprises in Ukraine*. [online]. 2015e, [cit. 2015-10-26]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/tz/sr/tsrtp/tsrtp_e.htm

SSC of Ukraine: *Direct investment (equity capital) from Ukraine to EU countries*. [online]. 2015o, [cit. 2015-11-10]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/izes/izes_e/izes1214_e.htm

SSC of Ukraine: *Foreign direct investment (equity capital) from EU countries to Ukraine*. [online]. 2015n, [cit. 2015-11-10]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/ives/ives_e/ives_1214_e.htm

SSC of Ukraine: *Foreign direct investment from countries of the world to Ukraine economy*. [online]. 2015b, [cit. 2015-10-24]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/zd/ivu/ivu_e/ivu10-13_e_bez.htm

SSC of Ukraine: *Geographical structure export-import of goods*. [online]. 2015l, [cit. 2015-11-6]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_e/g_s_rik_e.html

- SSC of Ukraine: *Geographical structure of export-import of services (1996-2014)*. [online]. 2015m, [cit. 2015-11-6]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_e/gsp_rik_e.html
- SSC of Ukraine: *Kraïni za tovarnoyu strukturoyu zovnishn'oï trgovli na 2 zn. UKTZED*. [online]. 2015j, [cit. 2015-11-6]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/kr_tstr/arh_kr_2014.htm
- SSC of Ukraine: *Population*. [online]. 2015a, [cit. 2015-09-28]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_e/nas_rik_e.html
- SSC of Ukraine: *Ukraine's foreign trade in goods with EU countries in 2013*. [online]. 2015h, [cit. 2015-11-5]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tz/vp/vp_e/arh_vp2013_e.html
- SSC of Ukraine: *Ukraine's foreign trade in services with EU countries in 2013*. [online]. 2015i, [cit. 2015-11-5]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/zd/ztp_ES/ztp_ES_e/ztp_ES13_e.htm
- SSC of Ukraine: *Volume of construction works accomplished by type of construction output*. [online]. 2015f, [cit. 2015-10-26]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/bud/ovb/ovb_e/ovb_rik_e_bez.htm
- SSC of Ukraine: *Volume of industrial products (goods, services) sold in 2010-2014*. [online]. 2015c, [cit. 2015-10-25]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/pr/orp_rik/orp_rik_e.htm
- SSC of Ukraine: *Zovnishnya trgovlya poslugami Ukraïni z kraïnami svitu (za vidami poslug na 2 zn. KZEP)*. [online]. 2015k, [cit. 2015-11-6]. Dostupný z: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/ztpu_es/arh_ztpu_es_2014.htm
- Telekanal novostej «24»: *Chto izmenilo podpisaniya soglasheniya ob asociacii s ES*. [online]. c2005-2015, [cit. 2015-11-17]. Dostupný z: http://24tv.ua/ru/chto_izmenilo_podpisaniya_soglasheniya_ob_associacii_s_es_n588385
- Trading Economics: *Ukraine Balance of Trade 2001-2015*. [online]. c2015, [cit. 2015-11-1]. Dostupný z: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/balance-of-trade>

Trading Economics: *Ukraine, Credit Rating*. [online]. 2015, [cit. 2015-10-18]. Dostupný z: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/rating>

Unian: *Ukraiina pogasila 72% kreditov MVF, poluchennyh v 2008-2010 godah – bankiry*. [online]. 8.04.2014, [cit. 2015-10-30]. Dostupný z: <http://economics.unian.net/finance/905350-ukraina-pogasila-72-kreditov-mvf-poluchennyih-v-2008-2010-godah-bankiryi.html>

World Bank: *World Development Indicators, Ukraine*. [online]. c2015, [cit. 2015-10-24]. Dostupný z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=UKR&series=&period=>

SEZNAM ZKRATEK

- BP** British Petroleum
- EU** Evropská unie
- HDP** Hrubý domácí produkt
- HNP** Hrubý národní produkt
- Mil.** Milion
- Mld.** Miliard
- MMF** Mezinárodní měnový fond
- Obyv.** Obyvatel
- PZI** Přímé zahraniční investice
- S&P** Standard & Poors
- SSSR** Svaz sovětských socialistických republik
- UAH** Ukrajinská hřivna
- USD** United States Dollar (Americký dolar)

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Srovnání úrovně HDP Ukrajiny a Evropských zemí 1990-2013.....	29
Graf č. 2 Struktura HDP Ukrajiny v období 1987-2013.....	30
Graf č. 3 Podíl jednotlivých odvětví na celkovou průmyslovou výrobu v roce 2013	33
Graf č. 4 Zahraniční obchod Ukrajiny se zeměmi Evropské unie	42
Graf č. 5 Tempo vývoje zahraničního obchodu Ukrajiny se zeměmi EU	43
Graf č. 6 Specifická váha exportu-importu se zeměmi EU celkem.....	43
Graf č. 7 Míra krytí dovozu vývozem.....	44
Graf č. 8 Objem zahraničního obchodu se zbožím se zeměmi EU.....	45
Graf č. 9 Hlavní evropští partneři Ukrajiny pro vývoz zboží	46
Graf č. 10 Srovnání objemu exportu zboží podle zemí EU 2013/2014.....	46
Graf č. 11 Hlavní evropští partneři Ukrajiny pro dovoz zboží	47
Graf č. 12 Srovnání objemu importu zboží podle zemí EU 2013/2014.....	48
Graf č. 13 Objem zahraničního obchodu se službami Ukrajiny se zeměmi EU.....	49
Graf č. 14 Hlavní evropští partneři Ukrajiny pro vývoz služeb v roce 2014.....	50
Graf č. 15 Vývoj objemu exportu služeb podle zemí EU 2013/2014.....	50
Graf č. 16 Hlavní evropští partneři Ukrajiny pro dovoz služeb v roce 2014.....	51
Graf č. 17 Vývoj objemu importu služeb podle zemí EU 2013/2014	52
Graf č. 18 Přímé zahraniční investice v ekonomice Ukrajiny	53
Graf č. 19 Struktura přímých zahraničních investic do Ukrajiny z zemí EU ke dni 31. 12. 2014.....	53
Graf č. 20 Přímé investice z Ukrajiny.....	54
Graf č. 21 Struktura přímých investic z Ukrajiny do zemí EU ke dni 31. 12. 2014.....	55

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Fáze ekonomického cyklu. Modely dvou a čtyř fázových výkyvů ekonomických podmínek.....	15
Obrázek č. 2 Hlavní příčiny krizových jevů v ekonomice.....	21
Obrázek č. 3 Možné důsledky krize.....	22
Obrázek č. 4 Mapa jazykové diferenciaci Ukrajiny	28

SEZNAM TABULEK

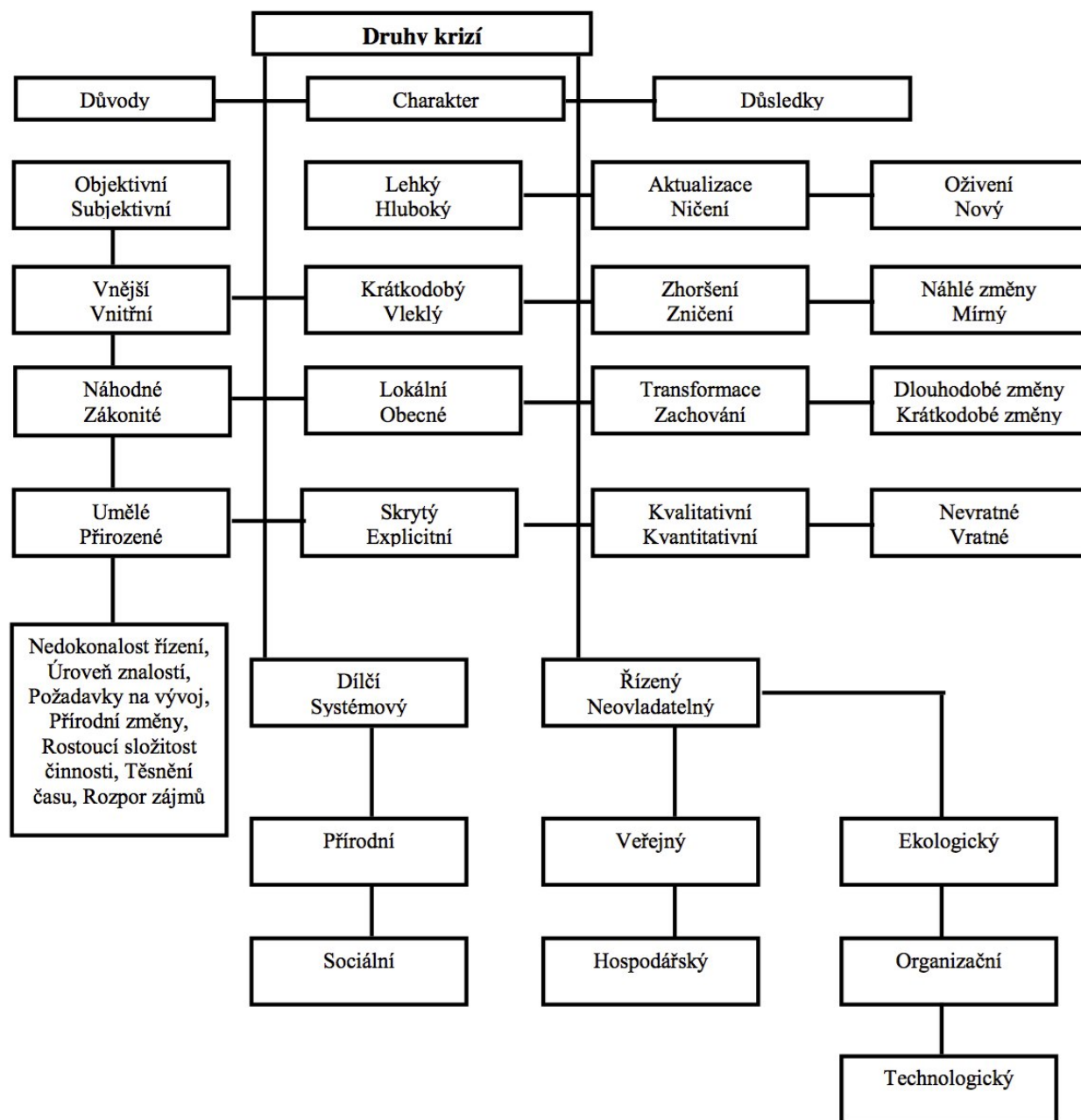
Tabulka č. 1 Základní makroekonomické ukazatele za období 2011-2013.....	31
Tabulka č. 2 Přímé zahraniční investice	32
Tabulka č. 3 Změny v průmyslové výrobě	32
Tabulka č. 4 Rozdělení ukazatele průmyslu podle odvětví v roce 2012 a 2013.....	34
Tabulka č. 5 Indexy objemu zemědělské produkce	34
Tabulka č. 6 Obrat maloobchodu.....	35
Tabulka č. 7 Objem stavebnictví	35
Tabulka č. 8 Nákladní doprava	35
Tabulka č. 9 Srovnání makroekonomických ukazatelů 2011-2013.....	36
Tabulka č. 10 Zahraniční obchod se zbožím zemí EU s Ukrajinou v roce 2013.....	37
Tabulka č. 11 Zahraniční obchod se službami zemí EU s Ukrajinou v roce 2013	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Klasifikace krizí	78
Příloha 2 Komoditní struktura vývozu zboží 2013-2014.....	78
Příloha 3 Ukrajinské oblasti vývozci zboží	82
Příloha 4 Srovnání objemu exportu zboží podle zemí EU 2013/2014.....	82
Příloha 5 Komoditní struktura dovozu zboží 2013-2014.....	83
Příloha 6 Srovnání objemu importu zboží podle zemí EU 2013/2014	85
Příloha 7 Struktura vývozu služeb Ukrajiny v EU 2013-2014	86
Příloha 8 Vývoj objemu exportu služeb podle zemí EU 2013/2014	88
Příloha 9 Struktura ukrajinského dovozu služeb ze zemí EU 2013-2014	88
Příloha 10 Vývoj objemu importu služeb podle zemí EU 2013/2014.....	89

PŘÍLOHY

Příloha 1 Klasifikace krizí

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 2 Komoditní struktura vývozu zboží 2013-2014

Komoditní struktura vývozu zboží 2013-2014			
	2013		2014
	2 547		2 644
Polsko	824,00	Polsko	656,80

Železo a ocel	610 341,10	Železo a ocel	610 210,70
Rudy kovů strusky popely	391 868,10	Rudy kovů strusky popely	363 598,10
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	293 826,90	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	315 792,30
Výrobky zpracování zeleniny	141 249,50	Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	168 508,70
Paliva oleje a elektřina	137 005,00	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	127 796,70
Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	115 273,00	Výrobky zpracování zeleniny	120 669,30
Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	103 850,70	Paliva oleje a elektřina	106 860,20
	2 357		2 468
Itálie	645,10	Itálie	270,50
	1 286		1 371
Železo a ocel	411,90	Železo a ocel	244,40
Obiloviny	311 343,80	Obiloviny	292 023,60
Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	187 727,80	Tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu	166 259,50
Hnojiva	103 329,40	Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	83 699,40
Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	65 002,20	Hnojiva	79 009,00
Sůl, síra, zeminy a kameny	51 701,20	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	68 515,30
Tuky a oleje živočišného, nebo	46 250,60	Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	61 656,00

rostlinného původu			
	1 603		1 590
Německo	753,90	Německo	590,30
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	292 416,10	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	331 089,90
Železo a ocel	210 186,90	Oděvy oděvní doplňky jiné než pletené	166 060,10
Oděvy oděvní doplňky jiné než pletené	157 216,20	Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	121 530,40
Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	121 480,90	Železo a ocel	107 496,60
Semena, plody, rostliny léčivé průmysl	98 140,40	Výrobky ze železa nebo oceli	97 863,50
Výrobky ze železa nebo oceli	96 839,30	Rudy kovů strusky popely	95 815,10
Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	85 830,10	Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	94 825,80
	1 556		1 509
Maďarsko	952,70	Maďarsko	893,80
Železo a ocel	560 562,00	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	571 803,40
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	499 993,80	Železo a ocel	381 566,30
Paliva oleje a elektřina	255 101,80	Paliva oleje a elektřina	250 802,80

Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	45 864,90	Rudy kovů strusky popely	64 061,70
Oděvy doplňky oděvní jiné než pletené	34 778,90	Dřevo, dřevěné uhlí, dřevěné výrobky	57 189,10
Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	24 817,10	Oděvy oděvní doplňky jiné než pletené	31 238,20
Rudy kovů strusky popely	20 774,70	Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	29 995,90
	1 041		1 166
Nizozemsko	336,60	Španělsko	565,10
Obiloviny	261 639,10	Obiloviny	620 685,10
Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	233 122,50	Tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu	187 531,80
Železo a ocel	190 235,90	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	68 958,20
Tuky a oleje živočišného nebo, rostlinného původu	116 146,70	Železo a ocel	60 161,30
Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	51 486,70	Sůl, síra, zeminy a kameny	38 766,40
Reaktory kotle přístroje nástroje mechanické	32 054,60	Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	34 470,60
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	20 217,30	Paliva oleje a elektřina	29 173,70
Španělsko	987 677,70	Nizozemsko	1 106 095,90

Obiloviny	545 984,40	Obiloviny	315 456,80
Tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu	111 017,50	Železo a ocel	183 416,90
Železo a ocel	77 174,10	Tuky a oleje živočišného, nebo rostlinného původu	166 847,80
Semena, plody, rostliny léčivé průmysl	51 900,20	Semena, plody, léčivé rostliny průmysl	135 969,90
Paliva oleje a elektřina	47 032,60	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	68 064,50
Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	43 877,90	Maso a jedlé droby	38 971,20

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 3 Ukrajinské oblasti vývozců zboží

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 4 Srovnání objemu exportu zboží podle zemí EU 2013/2014 (tisíc USD)

	2013		2014
Polsko	2547824	Polsko	2644656,8
Itálie	2357645	Itálie	2468270,5
Německo	1603754	Německo	1590590,3
Maďarsko	1556953	Maďarsko	1509893,8
Nizozemsko	1041337	Španělsko	1166565,1
Španělsko	987677,7	Nizozemsko	1106095,9

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 5 Komoditní struktura dovozu zboží 2013-2014

Komoditní struktura dovozu zboží 2013-2014			
	2013		2014
	6 772		5 361
Německo	826,8	Německo	520,6
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	1 137 325,4	Paliva oleje a elektřina	1 026 473,7
Motorová vozidla, traktory, kola	1 027 943,1	Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	727 895,8
Farmaceutické výrobky	579 687,4	Vozidla motorová, traktory, kola	468 133,7
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	572 171,2	Farmaceutické výrobky	446 195,0
Plasty a výrobky z nich	452 916,2	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	377 291,1
Paliva oleje a elektřina	406 418,9	Plasty a výrobky z nich	376 428,3
Různé chemické výrobky	302 146,8	Různé chemické výrobky	187 605,8
	4 074		3 070
Polsko	248,0	Polsko	819,6
Paliva oleje a elektřina	681 393,0	Paliva oleje a elektřina	513 638,2

Plasty a výrobky z nich	384 622,9	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	316 148,1
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	349 101,2	Plasty a výrobky z nich	298 951,0
Papír, karton, lepenka a výrobky	341 894,4	Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	252 123,2
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	321 904,2	Různé hotové výrobky	131 811,4
Vozidla motorová, traktory, kola	148 672,0	Papír, karton, lepenka a výrobky	109 387,3
Výrobky ze železa nebo oceli	120 469,3	Vozidla motorová, traktory, kola	91 194,6
Itálie	2 086 652,5	Itálie	1 508 974,1
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	521 351,0	Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	334 662,2
Farmaceutické výrobky	168 862,3	Farmaceutické výrobky	137 371,7
Plasty a výrobky z nich	152 167,4	Plasty a výrobky z nich	100 484,8
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	127 174,1	Výrobky ze železa nebo oceli	83 980,0
Výrobky ze železa nebo oceli	90 680,4	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	79 248,5
Vozidla motorová, traktory, kola	88 282,5	Paliva oleje a elektřina	44 148,3
Přístroje optické, foto, kinem lékař chirurg ap	53 669,1	Vozidla motorová, traktory, kola	42 474,7
Francie	1 729 861,4	Maďarsko	1 463 970,1
Farmaceutické výrobky	253 246,5	Paliva oleje a elektřina	537 342,1
Různé chemické výrobky	252 393,4	Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	220 710,6
Vozidla motorová, traktory, kola	214 857,6	Plasty a výrobky z nich	130 442,9
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	155 497,7	Farmaceutické výrobky	113 485,8
Éterické oleje	135 133,5	Obiloviny	76 713,6
Přístr. el. záznamu reprodukce	69 855,2	Reaktory kotle přístroje	54 169,5

zvuku TV obrazu		mechanické nástroje	
Obiloviny	69 565,9	Zbytky odpad v potravinářském průmyslu krmivo	30 705,7
Maďarsko	1 400 578,5	Francie	1 269 213,2
Paliva oleje a elektřina	332 091,1	Farmaceutické výrobky	191 279,9
Přístr. el. záznamu reprodukce zvuku TV obrazu	214 300,8	Různé chemické výrobky	179 289,3
Farmaceutické výrobky	137 999,1	Vozidla motorová, traktory, kola	119 832,5
Plasty a výrobky z nich	132 723,4	Reaktory kotle mechanické nástroje	113 723,9
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	102 513,1	Éterické oleje	104 727,8
Obiloviny	66 995,2	Obiloviny	61 159,0
Papír, karton, lepenka a výrobky	51 687,6	Plasty a výrobky z nich	60 973,7
Velká Británie	1 132 447,6	Litva	1 032 187,8
Vozidla motorová, traktory, kola	281 038,9	Paliva oleje a elektřina	889 991,3
Farmaceutické výrobky	119 365,9	Plasty a výrobky z nich	31 796,8
Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	112 412,4	Reaktory kotle přístroje mechanické nástroje	18 507,1
Různé chemické výrobky	57 159,7	Vata	11 533,2
Ostatní hotové textilní výrobky	49 090,9	Alkoholické a nealkoholické nápoje a ocet	9 361,6
Tříselné výtazky	45 992,5	Papír, karton, lepenka a výrobky	9 263,3
Plasty a výrobky z nich	44 424,3	Sůl, síra, zeminy a kameny	8 298,8

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 6 Srovnání objemu importu zboží podle zemí EU 2013/2014 (tisíc USD)

	2013		2014
Německo	6772826,8	Německo	5361520,6
Polsko	4074248	Polsko	3070819,6

Itálie	2086652,5	Itálie	1508974,1
Francie	1729861,4	Maďarsko	1463970,1
Maďarsko	1400578,5	Francie	1269213,2
Velká Británie	1132447,6	Litva	1032187,8

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 7 Struktura vývozu služeb Ukrajiny v EU 2013-2014

Struktura vývozu služeb Ukrajiny v EU 2013-2014			
	2013		2014
Velká Británie	755610,9	Německo	672831,2
Dopravní služby	404520,4	Dopravní služby	262308,0
Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	117289,7	Recyklace surovin	174551,5
Obchodní služby	114616,8	Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	110593,4
Recyklace surovin	50983,3	Obchodní služby	82044,8
Služby související s finanční činností	28364,4	Služby na opravy a údržbu, které nejsou klasifikovány k ostatním kategoriím	21018,6
Německo	676961,1	Velká Británie	660051,5
Dopravní služby	286706,0	Dopravní služby	376588,6
Recyklace surovin	129437,3	Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	121206,9
Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	111316,5	Obchodní služby	83061,3
Obchodní služby	93128,5	Služby související s finanční	27123,6

		činností	
Služby na opravy a údržbu, které nejsou klasifikovány k ostatním kategoriím	25525,3	Recyklace surovin	24638,8
Kypr	421356,5	Kypr	461136,2
Dopravní služby	218848,0	Dopravní služby	196079,0
Služby související s finanční činností	87395,3	Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	107681,5
Obchodní služby	51371,7	Služby související s finanční činností	64398,6
Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	29138,8	Obchodní služby	63324,7
Kulturní a rekreační služby	8867,3	Kulturní a rekreační služby	6674,7
Rakousko	217633,6	Nizozemsko	284277,7
Polsko	213277,3	Polsko	202796,6
Nizozemsko	146039,1	Rakousko	197975,9

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 8 Vývoj objemu exportu služeb podle zemí EU 2013/2014 (mil. USD)

	2013		2014
Velká Británie	784,3	Německo	672,8
Německo	691,6	Velká Británie	660,1
Kypr	430,4	Kypr	461,1
Belgie	327,2	Nizozemsko	284,3
Rakousko	220,5	Polsko	202,8
Polsko	219,6	Rakousko	198
Maďarsko	183,5	Lotyšsko	152,6
Itálie	149,3	Dánsko	149,3
Dánsko	149	Itálie	144,8
Nizozemsko	146,7	Francie	127,9

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 9 Struktura ukrajinského dovozu služeb ze zemí EU 2013-2014

Struktura ukrajinského dovozu služeb ze zemí EU 2013-2014			
	2013		2014
Velká Británie	1057384,2	Velká Británie	705795,5
Obchodní služby	367963,7	Služby související s finanční činností	301204,5
Služby související s finanční činností	309916,6	Dopravní služby	111865,4
Dopravní služby	156463,5	Obchodní služby	106885,9
Služby spojené s cestováním/cestovní služby	79692,8	Royalty služby, služby související s využitím duševního vlastnictví	83111,0
Royalty služby, služby související s využitím duševního vlastnictví	64900,3	Služby spojené s cestováním/cestovní služby	43838,4
Kypr	991242,6	Německo	591345,8
Royalty služby, služby související s využitím duševního vlastnictví	408615,9	Dopravní služby	201081,9
Služby související s finanční činností	187908,6	Státní a vládní služby	102610,5
Služby v oblasti telekomunikací,	135204,7	Obchodní služby	72303,6

výpočetní a informační			
Služby spojené s cestováním / cestovní služby	119885,1	Stavební služby	62128,9
Dopravní služby	71117,7	Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	59137,2
Německo	614206,9	Kypr	512532,8
Dopravní služby	221307,9	Služby spojené s cestováním/cestovní služby	195384,5
Služby v oblasti telekomunikací, výpočetní a informační	65522,9	Služby související s finanční činností	151825,1
Stavební služby	64690,2	Royalty služby, služby související s využitím duševního vlastnictví	58169,8
Obchodní služby	58786,2	Dopravní služby	57888,7
Pojišťovací služby	55849,0	Obchodní služby	40705,1
Rakousko	209702,3	Polsko	148370,4
Nizozemsko	198108,0	Rakousko	147954,7
Polsko	165563,5	Nizozemsko	129233,6

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 10 Vývoj objemu importu služeb podle zemí EU 2013/2014 (mil. USD)

	2013		2014
Velká Británie	1062,6	Velká Británie	705,8
Kypr	1037	Německo	591,3
Německo	625,7	Kypr	512,5
Rakousko	208,8	Polsko	148,4
Nizozemsko	202	Rakousko	148
Polsko	168,9	Nizozemsko	129,2
Francie	160,9	Francie	119,6
Maďarsko	88	Malta	88,7

Zdroj: vlastní zpracování